

V S E B I N A

	Str.
Vida MILOŠEVIČ: Rejništvo slušno prizadetih otrok	1
Uspešnost ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa	22
Ludnik MILANEZ: Povezava dela socialne službe v gospodarski organizaciji	43
Zalka MAJERLE: Problematika ciganov v občini Trebnje	50
Marina VIDALI: Nekaj besed o informativnem sestanku in razgovoru z novosprejetimi bolniki v bolnici	61
ZAKON o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov	64
PRAVILNIK o ostopedskih in tehničnih pripomočkih, ki pripadajo žrtvam fašističnega nasilja, civilnim žrtvam vojne in žrtvam vojnega materiala, ki imajo 100-odstotno telesno okvaro	72
IZVAJANJE ZAKONA o varstvu nekaterih kategorij ŽFN, CŽV, ŽVM in njihovih družinskih članov	74
IZVAJANJE 29. člena zakona o varstvu nekaterih kategorij ŽFN, CŽV, ŽVM in njihovih družinskih članov	76
PROBLEMATIKA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA za določene skupine oseb	79
NOVI DIPLOMANTI Višje šole za soc.delavce	86

REJNIŠTVO SLUŠNO PRIZADETIH OTROK

U V O D

Rejništvo je posebna oblika družbene skrbi za otroke, ki je v SR Sloveniji pravno urejena z Zakonom o rejništvu (Ur.l. LRS, št. 34/60). Rejništvo v smislu zakona pomeni družinsko oskrbo in vzgojo otrok pri osebah, ki niso otrokovi starši. Ta oskrba je pod družbenim varstvom, ki ga izvajajo skrbstveni organ v sodelovanju z ustreznimi zavodi in družbenimi organizacijami, ki delajo na področju varstva in vzgoje otrok.

V letu 1965 se je naš zavod odločil za to obliko oskrbe predšolskih slušno prizadetih otrok ter jih začel nameščati v rejniške družine. To nam je narekovala predvsem uvedba nove verbotonalne metode, ki začenja s slušno rehabilitacijo v tisti dobi, ko tudi slišči otroci oblikujejo svoj otroški govorni izraz. Otrok v tej dobi sprejema igro, rad se vključi v kolektiv in vzpostavlja socialni kontakt s svojimi sovrstniki. Skupinsko delo v predšolskih oddelkih omogoča kolektivno vzgojo, ki otroke pravilno pripravlja na življenje.

Da bi kar največjemu številu slušno prizadetih otrok omogočili pravočasno vključitev v rehabilitacijo, je zavod od leta 1965 dalje odpiral nove predšolske oddelke (v šolskem letu 1965/66 - 2, 1966/67 - 3, in 1967/68 - 5 oddelkov), nabavljal sodobne aparature ter sprejemal vedno mlajše otroke.

Za tiste otroke, katerih starši živijo izven Ljubljane (in teh je največ), je bila ločitev od doma nujna in je rejniška družina zanje vsekakor naravnejše okolje kot internat. S tem, ko so otroci nastanjeni v rejniških družinah so v stalnem kontaktu s sliščo okolico, kar stimulatивно vpliva na njihov govorni razvoj.

Rejnice, kakor tudi starše pa je treba naučiti pravih postopkov s slušno prizadetim otrokom. Sprva smo

delali z njimi predvsem individualno (razgovori, nasveti in obiski socialnega delavca in pedagoga), v tem šolskem letu pa smo zanje pripravili tudi seminarje in roditeljske sestanke s strokovnimi predavarnji. To obliko dela bomo razvijali tudi v bodoče.

Prednost rejništva je tudi v boljši negi otrok, saj so to otroci od tretjega leta starosti dalje, ki vsi še niso osvojili najosnovnejših higienskih navad. Rejnica se otroku lahko veliko bolj posveti in ga pravilno neguje ter vzgaja, kakor pa vzgojiteljica v internatu, ki ima v skupini večje število otrok.

Zavod ima od septembra 1966 dalje svoje lastno prevozno sredstvo s katerim naše rejenčke in ostale predšolske otroke iz Ljubljane vsak dan pripelje od doma v šolo.

Glede na to, da ljubljanska ORL klinika odkriva vedno več slušno prizadetih otrok v rani predšolski dobi in jih pošilja na rehabilitacijo v našo ustanovo, bo treba še nadalje razvijati rejniško službo. Le otroke s kombinirano prizadetostjo bo treba sprejemati v internat ter jih vzgajati po specialno prilagojenem vzgojnem načrtu.

Da bi lahko vsi sodelavci na zavodu in ostali, ki jih to področje dela zanima, spoznali lastnosti družin, ki imajo v oskrbi naše predšolske slušno prizadete otroke in otroke iz osnovne šole ter nekatera gledanja rejnic, se je socialni delavec odločil za anketiranje rejnikov. Rejnike je anketiral v času od 26. marca do vključno 8. aprila 1968. Glede na to, da je v aprilu prišla v rejo še ena predšolska deklica, bomo v sledečem poročilu prikazali stanje na dan 1. maja 1968 (rejniška družina je bila v ta namen anketirana že pred prihodom otroka), ko je bilo v reji 31 naših otrok. Zaradi lažjega razumevanja in boljše primerjave pa bomo pred podatki o rejniških družinah prikazali način iskanja in izbora rejniških družin ter strukturo in socialno stanje družin, iz katerih ti otroci izhajajo.

I. NALOGE SOCIALNEGA DELAVCA PRI IZVAJANJU REJNIŠTVA

1. Iskanje in izbor rejniških družin

Z organizacijo rejništva se v zavodu ukvarja socialni delavec. Njegova naloga je, da za vsakega otroka poišče rejniško družino, ki bo glede na njegove lastnosti najbolj ustrezna. Rejniške družine smo doslej iskali predvsem z oglasi v časopisih in objavami v radiu. Zlasti drugi način je bil uspešen in se je prijavilo skupno 54 družin, ki so želele sprejeti v oskrbo slušno prizadete otroke.

Vsekakor vsaka družina ni primerna za vzgojo in nego otrok, zlasti ne prizadetih, ki potrebujejo še veliko več pozornosti, topline in ljubezni. Zato mora socialni delavec družino, ki se je odločila za rejništvo čimbolj spoznati, ugotoviti kvalitete družinskih članov, njihovo kulturno raven isl.. Potrebno je torej delo z družino še preden se odloči kateri otrok bo postal njen član. To delo poteka v obliki razgovorov, predvsem tistih na domu rejnikov, kjer je največ možnosti za čimboljše spoznavanje okolja. Izbor družin je doslej izvajal socialni delavec sam, saj zaradi preobremenjenosti in pomanjkanja časa o prijavljenih družinah ni poizvedoval na pristojnih centrih za socialno delo ali pri patronažni službi na terenu. Sodelovanje z navedenimi službami pa je nujno in bo v bodoče to treba izvajati.

Po opravljenem izboru se socialni delavec šele lahko odloči katerega otroka bo namestil v določeno družino, da se bo glede na specifičnosti v njej najlažje vživel. Kolikor je le mogoče, nameščamo otroke v družine, ki so čimbolj podobne otrokovi lastni družini npr. edinca v družino brez otrok, otroka starejših staršev v družino starejših rejnikov isl.. Da bi to čimbolje izvajal je nujno, da socialni delavec že prej pozna otroka, njegove starše in okolje v katerem živi. Nujno je, da socialni delavec takoj, ko zve za slušno prizadete otroke, ki je predviden za sprejem v predšolski oddelek zavoda, obišče na domu, da dobi čimbolj ve-

rodostojne podatke o njegovem okolju in razvoju in, da ga lahko kasneje namesti v najadekvatnejšo družino.

2. Sodelovanje s starši

Za starše nikakor ni lahka odločitev, ko so postavljeni pred dejstvo, da morajo svojega otroka oddati v povsem novo okolje in tujo družino. Kljub želji za čimboljšim napredkom otroka nekateri le s težavo premagajo čustva in se trezno odločajo tako, da je za otroka najbolje. Vsekakor je najtežja naloga socialnega delavca in vseh ostalih sodelavcev na zavodu, prepričati starše, da se pravilno odločijo in jim vlitii zaupanje v rejniško družino in v naše delo. Zato je najbolje, da starši v spremstvu socialnega delavca že pred oddajo otroka obišejejo družino, da sami spoznajo njene člane, stanovanjske in higienske razmere družine ter, da sami ugotovijo, če bo to okolje primerno za njihovega otroka.

Ko se starši odločijo in otroka dajo v rejo pričakujejo, da bo zavod oziroma socialni delavec nadziral nego in vzgojo otroka v družini, zlasti še, če so oddaljeni in sami otroka ne morejo redno obiskovati ali ga jemati domov ob koncu tedna. Ravno zato je važno, da socialni delavec v prvih mesecih po sprejemu otroka v rejniško družino res spremlja otrokovo adaptacijo ter o tem pismeno ali ustno poroča staršem. V primerih, če starši niso zadovoljni z oskrbo otroka se sami obračajo na socialnega delavca in ga prosijo za posredovanje. S takojšnjimi ukrepi in odkritim razgovorom se ponavadi vse lahko uredi in le v težjih primerih pride do menjanja rejniške družine.

3. Delo z rejniki in spremljanje adaptacije otrok na novo okolje

V svojem delovnem programu ima socialni delavec predvidena po dva obiska v vsaki rejniški družini letno. Jasno je, da sta dva obiska za nekatere družine odločno premalo in je potreben pogostejši kontakt, ko pri drugih to popolnoma zadošča (npr. otrok je v

isti družini že dalj časa, redni obiski staršev v družini itd.).

O številu in pogostosti obiskov v rejniških družinah odloča socialni delavec sam na podlagi poznavanja družine in otroka; družine pogosteje obiskuje tudi na željo pedagoga - razrednika, otrokovih staršev ali rejnikov samih. Vsekakor so nujni pogostejši obiski pri rejnikih v času, ko se otrok šele vživlja v novo okolje, saj jim je takrat dobrodošel vsak strokovni nasvet. Poleg tega je rejnikom kmalu po sprejemu otroka treba tudi pokazati, da želimo zares spremljati življenje otroka in skrbeti zanj tudi v času, ko ni v šoli. Na vse pomanjkljivosti ali napake, ki jih opazi bodisi socialni delavec ob obisku ali razrednik v šoli, je treba rejnike takoj opozoriti.

Nekateri rejniki želijo, da bi otroke na domu obiskovali tudi pedagogi - razredniki. Nedvomno bi poznavanje situacije v rejniški družini razrednikom koristilo, obenem pa bi bil obisk najboljša priložnost za individualne pedagoške nasvete.

Rejniki pogosto tudi sami od sebe prihajajo na zavod po strokovne nasvete in navodila, spremljajo delo v oddelkih in kažejo veliko zanimanje za otrokov napredek.

Že v uvodu smo povedali, da smo v tem šolskem letu začeli razvijati tudi grupne oblike dela z rejniki in starši predšolskih slušno prizadetih otrok. Zanimanje za to obliko usposabljanja za delo s temi otroki je med rejniki veliko.

4. Teamska obravnava otrok

Vsi otroci, ki se usposabljujejo na našem zavodu, so bili v zadnjih dveh letih teamsko obdelani. Zlasti je vsestranska obravnava, pri kateri sodelujejo: zdravnik-otolog, zdravnik - nevropsihiater, pedagog - razrednik, psiholog in socialni delavec, važna za predšolske otroke, da jih po lastnostih in sposobnostih čimprej diferenciramo v homogene grupe. Pri naših otrocih

strokovnjaki zelo pogosto odkrivajo še druge spremljevalne motnje, kar je pomembno zaradi morebitne pravočasne terapije, predvsem pa za pravilno tretiranje otroka. Vsi izsledki ostalih strokovnjakov so važni tudi za socialnega delavca, da na vse potrebno opozori otrokove rejnike. Dosedanje izkušnje na zavodu so pokazale, da je ta oblika dela najboljša, k sodelovanju bi morali pritegniti le še pediatra, da bi redno pregledoval najmlajše otroke, ki tudi pogosto obolevajo.

II. OTROCI V REJNIŠKIH DRUŽINAH

1. Rejniški otroci po številu, spolu, starosti in šolanju

V predšolskih oddelkih zavoda je v tem šolskem letu skupno 34 otrok, od katerih jih 23 živi v rejniških družinah, 5 v lastnih družinah (ti so doma v Ljubljani), 3 v internatu zavoda, za 2 pa so starši sami našli začasno rešitev s tem, da je prišla z otrokom stara mati. V rejništvu imamo od 1/5-1968 dalje 31 otrok, od teh je 23 ali 74 % predšolskih, 8 ali 26 % pa jih obiškuje našo osnovno šolo. Od slušno prizadetih otrok, ki živijo v rejniških družinah, je 15 dečkov in 16 deklic.

Starost otrok, ki živijo v rejniških družinah je naslednja:

Starost otroka	Število otrok
4 leta	3
5 let	7
6 let	8
7 let	3
8 let	4
9 let	1
10 let	2
12 let	2
15 let	1

Vidimo, da je večina otrok, ki so v rejništvu, starih do 8 let (21), saj dajemo v družine pretežno otroke iz predšolskih oddelkov, iz osnovne šole pa le tiste, ki imajo dobro ohranjen govor. Od osmiš šolskih otrok obiskujejo v tem letu štiri 1. razred, eden 2. razred, dva 3. razred, eden pa 8. razred osnovne šole.

2. Odkod so doma otroci, ki žive v rejniških družinah

20 otrok, ki so v reji, je doma s podeželja, ostalih 11 pa je pred prihodom v Ljubljano živel v mestu. Stalno bivališče teh otrok je v sledečih občinah:

Brežice	1	Ljubljana-Center	1
Celje	2	Ljubljana-Vič	2
Grosuplje	1	Logatec	1
Idrija	1	Mozirje	2
Jesenice	1	Novo mesto	1
Kamnik	2	Radovljica	1
Kočevje	1	Ribnica	1
Kranj	4	Sevnica	2
Krško	1	Svetozarevo	1
Laško	2	Velenje	2
		Vrhnika	1

Vidimo, da je največ občin, ki imajo pri nas po enega oziroma dva otroke z izjemo Kranja s štirimi in Ljubljane s tremi otroki. Iz Ljubljane so v reji deklica, ki ima stalno bivališče v eni izmed ljubljanskih občin, a na podeželju in ni možnosti, da bi stanovala pri starših; deček, ki ima v Ljubljani samo očeta, ki pa nima primerne stanovanjske ter še deček, ki zaradi skrajno neurejenih socialnih razmer ne more živeti pri starših.

Oglejmo si še v katerih ljubljanskih občinah so naše rejniške družine:

Ljubljana-Bežigrad	12
Ljubljana-Center	44
Ljubljana-Šiška	7
Ljubljana-Moste	4
Ljubljana-Vič	4

3. Trajanje rejništva

Otroci so prišli v rejniške družine

Prihod v rejo	Štev. otrok
V I. polletju šolskega leta 1965/66	1
v II. " " " 1965/66	2
v I. " " " 1966/67	2
v II. " " " 1966/67	2
v I. " " " 1967/68	15
v II. " " " 1967/68	9

Otroke smo začeli nameščati v rejniške družine po uvedbi verbotonalne metode in po prihodu socialnega delavca v zavod, torej v letu 1965. Mreža rejnikov se je najbolj razširila v tekočem šolskem letu, ko smo dobili kar 24 novih družin. Žal je doslej v treh primerih prišlo do menjanja rejniške družine - v dveh primerih na željo rejnice (imela je v oskrbi dve slušno prizadeti deklici hkrati), v enem pa na željo staršev, ki niso bili zadovoljni z nego otroka. Ob koncu šolskega leta predvidevamo menjanje rejnikov še v treh primerih, pri dveh na željo rejnikov, pri enem pa na predlog socialne delavke in razredničarke. V prvih dveh primerih se rejniki bojijo, da ne bodo kos nastopajočim vzgojnim težavam pri otrocih (rejniki so starejši), mi pa želimo spremembo zaradi premajhne pozornosti, ki jo družina posveča otroku.

4. Rejnine

Ko smo v letu 1965 začeli uvajati rejništvo, smo se odločili, da bo zaradi enostavnejšega poslovanja rejnino nakazoval zavod ter določili enotno rejnino v višini 300.- din mesečno. V šolskem letu 1967/68 smo zaradi večjih življenskih stroškov povišali rejnino na 350 din mesečno. Kljub temu pa nekatere rejnice (kot bomo videli kasneje v odgovorih na anketna vprašanja) niso zadovoljna z višino rejnine in za oskrbo otroka zahtevajo več. Ena od rejnic prejema 500 din rejnine mesečno, dve pa po 400 din. V dveh primerih krijejo razliko

do polne rejnine starši sami in so tudi že pred sprejemom otroka v družino na to pristali, eni družini pa nakazuje rejnino v višini 400 din pristojna občina. Le v enem primeru je rejnina za 100 din nižja od navedene, plačuje pa jo delno občinska skupščina (240 din) in starši (100 din).

Ob prihodu otroka v družino skleneta rejnica ter direktor zavoda pismen dogovor o pogojih oskrbe otroka ter o višini rejnine. Glede na to, da Uredba o poklicni rehabilitaciji otrok zavarovancev (Ur.l. FLRJ št. 3/61) priznava pravico do posebnega šolanja šele otrokom od 7. leta dalje in, da nam kljub prizadevanju ni uspelo urediti, da bi stroške usposabljanja predšolskih otrok prevzelo socialno zavarovanje, imamo vprašanje rejnin še vedno precej neenotno urejeno. Za kritje stroškov oskrbnine smo se obračali predvsem na občinske skupščine, ki pa bodisi zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, bodisi zaradi nerazumevanja te problematike niso prevzele nase oskrbnih stroškov za vse predšolske otroke.

Finansiranje oskrbnin za otroke, ki so v reji izgleda sedaj takole:

rejnino plačuje občinska skupščina	15
socialno zavarovanje	6
starši	8
občina in soc.zavarovanje	2

Večino rejnin krijejo občinske skupščine, socialno zavarovanje plačuje oskrbne stroške le za šolske otroke, ki so v reji. V dveh primerih nam je uspelo urediti tako, da del stroškov krije občinska skupščina, preostali del pa socialno zavarovanje iz sklada zdravstvenega varstva. Še vedno pa je veliko število staršev, ki rejnino plačujejo sami. Štiri od teh družin to breme le z največjo težavo prenašajo in je zaradi tega precej prikrajšana cela družina (zaposlen samo oče - 2, zaposlena oba s skupnimi dohodki do 120 din mesečno, 4 družinski člani). Stanje, kakršno je sedaj, je nevdržno zlasti še zato, ker zavod v teh primerih nima kritih ostalih stroškov, ki jim ima s predšolskimi otroki - vzgojna služba, dnevni prevoz

otrok v šolo isl.. Celotna oskrbnina za predšolske otroke v zavodu ali v rejniških družinah je 743.00 din mesečno in jo od 31 rejniških otrok prejemo le za 20 otrok.

III. OTROKOVA LASTNA DRUŽINA

Da bi lažje ugotavljali primernost družin, v katerih so nastanjeni naši slušno prizadeti otroci, si najprej na kratko oglejmo njihove lastne družine. Podatke smo vzeli in socialnih anamnez obravnavanih otrok.

1. Sestav družin in starost družinskih članov

26 ali 84 % otrok, ki so v rejniških družinah izhajajo iz popolnih družin, 5 ali 16 % pa iz nepopolnih. Trije so nezakonski otroci (od teh živi eden sedaj v dopolnjeni družini, ker se je mati poročila z drugim partnerjem). Roditelji dveh otrok pa so se razvezali in živi en otrok pri materi, drugi pa pri očetu.

a) Število otrok v družinah:

v družini je 1 otrok	5 družin
v družini sta dva otroka	14 družin
v družini so trije otroci	5 družin
v družini so štirje otroci	3 družine
v družini je pet otrok	1 družina
v družini je šest otrok	2 družine
v družini je devet otrok	1 družina

Vidimo, da je največ družin z dvema otrokoma (45 %), relativno malo je edincev in tudi družin s tremi otroki (po 16 %), družin s štirimi in več otroki pa je 33 %.

b) Starost družinskih članov:

Sedanja starost matere:		očeta:	
od 20 do 30 let	8	od 20 do 30 let	9
od 31 do 40 let	17	od 31 do 40 let	13
od 41 do 50 let	6	od 41 do 50 let	4
		od 51 do 60 let	5

Večina mater - 55 % in očetov - 42 % naših otrok je v starosti od 31 do 40 let, manj jih je mlajših - mater 26 % in očetov 29 %, starejših pa je le 19 % mater in skupno (od 41 do 60 let) 29 % očetov.

O starosti otrok - bratov in sester obravnavancev - nimamo natančnih podatkov in lahko povemo le to, da je 19 otrok predšolskih, 22 jih obiskuje osnovno šolo, 14 pa jih je starih nad 16 let in obiskujejo srednje ali poklicne šole oziroma so v delovnem razmerju.

2. Izobrazba staršev in njihov poklic

a) Starši otrok, ki so v rejništvu so dovršili sledeče šole:

oče: nepopolna osemletka	16
popolna osemletka	1
poklicna šola	10
srednja šola	3
visoka šola	1
mati: nepopolna osemletka	21
popolna osemletka	5
poklicna šola	2
srednja šola	2
višja šola	1

Kar 55 % očetov in 84 % mater ima nedovršeno ali dovršeno osemletko in so le redki od njih nadaljevali s šolanjem. Od očetov jih je 32 % zaključilo poklicno šolo, 10 % srednjo šolo in 3 % visoko izobrazbo, od mater pa le 7 % srednjo šolo in 3 % višjo šolo.

b) Poklici staršev so vsekakor v sorazmerju z njihovo izobrazbo in so sledeči:

oče: delavec	23
uslužbenec	4
kmet	4
mati: delavka	11
uslužbenka	4
gospodinja	16

Iz gornjih števil je razvidno, da je največ naših otrok delavskega porekla - 74 %, 13 % očetov je uslužbencev in 13 % kmetov. Od mater jih je še vedno celih 52 % gospodinj, 35 % delavk in 13 % uslužbenk.

3. Stanovanjske in ekonomske razmere družin

Družina ima a) komfortno:	enosobno stanovanje	1
	dvosobno "	10
	trosobno "	1
	štiri in več sobno stanovanje	2
nekomfortno:	eno sobo	4
	enosobno stanovanje	4
	dvosobno stanovanje	5
	trosobno "	3
	štiri in več sobno stanovanje	1

14 ali 45 % družin naših otrok živi v komfortnih stanovanjih v blokkih ali lastnih hišah, preostalih 17 oziroma 54 % pa ima slabše stanovanjske razmere. Najtežje pogoje imajo predvsem družine, ki razpolagajo z eno samo sobo. Zlasti je treba omeniti družino kjer šest otrok in starši stanujejo v enem prostoru v baraki in družino s štirimi otroki, ki prav tako trenutno stanuje v eni sobi. Dva otroka pa ravno zaradi nerešenega stanovanjskega problema ne moreta živeti pri starših.

Štiriletni deček iz predšolskega oddelka ni še nikdar živel pri svoji materi (je nezakonski), ker ona stanuje v samskem domu in tam otroka ne more imeti. Prav tako deček iz osnovne šole ne more živeti pri očetu, ker le-ta nima primerne stanovanja, mati z ostalimi otroki pa živi izven Ljubljane.

5. Ekonomsko stanje družin

Dohodki družine na družinskega člana so:

do 300 din mesečno	22
do 500 din mesečno	6
do 700 din mesečno	3

Družine, ki se preživljajo z dohodki od kmetijstva (štiri) so vštete med tiste, ki imajo do 300 din mesečnega dohodka na družinskega člana. Ugotavljamo, da ima kar 70 % naših otrok bolj skromne življenske razmere.

IV. PODATKI O REJNIŠKIH DRUŽINAH

1. Sestav družin in starost družinskih članov

27 ali 87 % rejniških družin je popolnih. 4 družine oz. 13 % so nepopolne, od teh sta dve rejnici samski in brez otrok, dve pa sta vdovi in imata po tri otroke. Število otrok v rejniških družinah je sledeče:

brez otrok	9
z enim otrokom	9
z dvema otrokoma	6
s tremi otroki	7

Pri vseh družinah smo upoštevali le tiste otroke, ki žive v družinski skupnosti staršev, ne pa tudi odraslih, ki so se odselili. Imamo tudi primer rejniške družine s štirimi otroki, od katerih eden - dvanajstletni sin ne živi pri starših in tudi njega nismo upoštevali.

Od 9 družin (29 %), ki so brez otrok, je 5 takšnih, ki otrok niso imeli (ena od teh družin se je vedno ukvarjala z rejništvom), otroci iz štirih družin pa so že samostojni.

Starost članov družinske skupnosti v rejniških družinah je sledeča:

a) odrasli

	od 20-30	31-40	41-50	51-60	nad 61
rejnica	1	7	8	12	3
rejnik	-	5	7	11	4

b) otroci :	od 2 do 4 let	2	od 12 do 14 let	6
	od 6 do 8 let	2	od 14 do 16 let	8
	od 8 do 10 let	3	od 16 do 18 let	12
	od 10 do 12 let	5	nad 18 let	3

Vidimo, da se le malo mladih žena odloča za rejništvo, saj imamo skupno le osem rejnic (26 %) v starosti do 40 let, 20 (64 %) rejnic je starih od 40 do 60 let, tako, da je povprečno vsaka rejnica za 10 let starejša od otrokove matere. Tri rejnice (10 %) pa so stare nad 61 let in so v odnosu do otroka kot stare matere. Ta starost vsekakor ni več primerna za pravilno vzgojno vodenje slušno prizadetega otroka, zato bosta dva otroka z novih šolskim letom premeščena v ustrežnejše rejniške družine, deklica pa, ki je s svojo 62 letno rejnico v sorodstvu, bo še nadalje ostala v njeni oskrbi.

Starost otrok v rejniških družinah je, kot smo videli, dokaj različna. Najmanj je predšolskih otrok, velika večina je takšnih, ki obiskujejo osnovno šolo, precej je tudi takšnih, ki se šolajo v srednji in poklicni šoli. Tudi otroci v rejniških družinah so od rejenčkov precej starejši.

2. Izobrazba rejnikov in njihov poklic

Rejniki so po dobljenih podatkih zaključili svojo izobrazbo v sledečih šolah oziroma razredih:

	Osnovna šola			Poklicna šola	Srednja	Višja
	4.r.	6.r.	8.r.			
rejnica	1	8	8	11	3	-
rejnik	3	3	4	12	4	1

Izobrazbeni nivo rejniških družin je precej nizek, kar velja kot smo videli tudi za starše. Rejniki po svoji izobrazbi malo prekašajo starše, saj ima od rejnic 55 % nedovršeno ali dovršeno osnovno šolo, pri materah pa je ta procent 84 %. Ravno tako je le 37 % rejnikov z osnovno šolo (popolno ali nepopolno), medtem, ko je takšnih očetov kar 55 %. Izobrazba naših rejniš-

kih družin nikakor ni idealna, dostikrat pa njeno pomanjkljivost nadoknadi čustvena toplina in resnična pripravljenost pomagati prizadetemu otroku. Po drugi strani pa bi bilo tudi zaman pričakovati, da bi v bodoče dobivali rejnike z višjo izobrazbo, saj imajo takšne družine druge možnosti za dvig standarda (redna zaposlitev žene, honorarna zaposlitev) in se za rejništvo skoraj ne odločajo.

Oglejmo si še poklice rejnika in rejnice:

a) rejnik je:	delavec	12
	uslužbenec	4
	obrtnik	2
	upokojenec	9
b) rejnica je:	gospodinja	25
	delavka	2
	druž.upokoj.	2
	osebna "	2

Razumljivo je, da je večina (80 %) rejnic gospodinj ali upokojenk (po 6 %), da se lahko res posvetijo otroku. Dve rejnici pa sta tudi v delovnem razmerju, ena dela popoldne, ko je pri otroku mož in 17-letna hčerka, druga pa doma nadomešča 16 letna hči, ki ni zaposlena in vodi celotno gospodinjstvo.

Seznamimo se še s šolanjem otrok iz rejniških družin:

Osnovno šolo obiskujejp:	do 4. razreda	5
	do 6. razreda	8
	do 8. razreda	9
drugo šolo obiskujejo:	poklicna šola	7
	srednja šola	7
	visoka šola	1

Šola se 37 otrok iz rejniških družin, dva sta v delovnem razmerju, dva pa nista zaposlena.

3. Stanovanjski pogoji in ekonomske razmere rejniških družin:

Rejniške družine imajo: a) komfortno:		
dvosobno stanovanje		6
dvo in pol sobno stan.		4
trosobno		7
štirisobno		1
petsobno		1
b) nekomfortno:		
enosobno stanovanje		8
dvosobno stanovanje		2
trosobno	"	1
štirisobno	"	1

Večina rejniških družin (61 %) živi v komfortnih stanovanjih, v blokkih ali lastnih hišah, stanovanja so glede na število družinskih članov tudi dovolj prostorna. 39 % rejnikov ima nekomfortna stanovanja z zadostno kvadraturo, ki so v večini primerov adaptirana. Ta stanovanja so zlasti v starejših hišah.

Ekonomsko stanje rejniških družin smo ocenjevali po mesečnih dohodkih na družinskega člana (rejnine pri tem niso upoštevali). Odgovori na anketo nam pokažejo sledeče materialno stanje v teh družinah:

do 300 din dohodkov na družinskega člana				16
do 500 din	"	"	"	12
do 700 din	"	"	"	2
do 900 din in več	"	"	"	1

Za osnovo nismo vzeli prenizkega dohodka, ker smo upoštevali, da te družine žive v Ljubljani, kjer standard ni tako nizek. Ravno zato pa je kar 52 % vseh rejnikov na najnižji stopnji naše lestvice dohodkov na družinskega člana. 39 % družin ima povprečne dohodke do 500 din na družinskega člana, 6 % je takšnih, da imajo do 700 din dohodka, 3 % družin pa ima zelo visok standard z dohodki do 900 din na člana. Med 16 družin z nižjimi dohodki (do 300 din mesečno) spadajo vsi upokojeanci, ki jih je skupno 13, družine, kjer je rejnik v delovnem razmerju, imajo skoraj vse višje dohodke.

V. REZULTATI ANKETE

1. Motivi za oskrbo slušno prizadetega otroka

V anketi so bili podani možni odgovori za ugotavljanje motivov za sprejem slušno prizadetega otroka v rejo.

Odgovori so bili sledeči:

a) ekonomski razlog	20
b) želja po otroku	3
c) želja po pomoči slušno prizadetemu otroku	12
d) osamljenost	2
e) sorodstvo	2
f) prijateljstvo s starši	1

16 ali 52 % odgovorov je bilo takšnih, da je bil zastopan ekonomski in eden od drugih možnih motivov za sprejem otroka, 13 ali 42 % rejnikov je povedalo samo druge motive in le dva od njih ali 6 % sta se izrekla samo za ekonomski razlog. Dvomimo lahko le v iskrenost 12 anketirancev, ki ne navajajo, da so se za rejo odločili poleg ostalega tudi zaradi ekonomskega faktorja, saj je to oblika skromnega, rednega vira dodatnih sredstev. Nikakor pa ne moremo rejnikov obsojati zaradi ekonomskega motiva, ki jim je narekoval, da se sprejeli otroka, važno je dejstvo, da so še kasneje na otroka navezali in se mu dovolj posvečajo.

2. Prejšnje poznavanje problematike slušno prizadetih in želja po nadaljevanju dela z otroki

V anketi smo skušali tudi zvedeti, če so rejniki že preden so sprejeli v oskrbo slušno prizadetega otroka bili seznanjeni s to problematiko. 15 ali 48 % rejnikov je povedalo, da so bili informirani o tem (preko časopisov, radia, televizije, sorodstva s slušno prizadetimi osebami isl.). 11 ali 36 % je takšnih, ki o tem prej niso ničesar vedeli, 5 ali 16 % pa jih je delno poznalo to problematiko.

15 ali 48 % rejnikov je izrazilo pripravljenost, da

bi ponovno sprejeli v oskrbo slušno prizadetega otroka v primeru, če bi sedanji rejnec šel od njih; lo ali 32 % se za to ne bi moglo več odločiti; 6 ali 20 % pa jih na to ni vedelo odgovoriti.

3. Rejnine

13 ali 42 % anketiranih rejnikov smatra, da je sedanja višina rejnine primerna, lo ali 32 % se zdi prenizka, 8 ali 26 % pa jih smatra, da ta vsota deloma zadostuje za potrebe otroka.

4. Način sporazumevanja z otrokom

S pomočjo govora se z otrokom sporazumeva 19 ali 61 % rejnikov, 11 ali 36 % je takšnih, ki si pri tem pomagajo z naravnimi kretnjami, ena družina (3 %) pa se včasih posluži tudi pisanja (otrok je star 15 let).

Vseh 23 - 74 % rejnikov, ki imajo v varstvu predšolske otroke je povedalo, da otroka tudi doma v ustreznih situacijah učijo govora, rejniki šolskih otrok - 26 % pa jim vsak dan pomagajo pri učenju in pisanju domačih nalog. Skoraj za vse rejnike je učenje in pomoč pri domačih nalogah dokaj trd oreh in tega dela ne opravljajo z veseljem. Povedali so, da otroci težko razumevajo snov in slabo pōmnijo ter, da za delo z njimi porabijo veliko časa.

5. Stiki otroka s starši ter odnosi med njimi in rejniki

lo ali 32 % rejnikov je povedalo, da njihovi rejenci obišejejo starše vsak teden, 8 ali 26 % jih hodi domov vsake 14 dni. 5 ali 16 % otrok vidi svoje starše le enkrat mesečno, 8 ali 26 % pa je takšnih, ki gredo domov na vsake tri mesece. Redke stike s starši imajo predvsem otroci iz oddaljenih krajev in tisti, ki izhajajo iz slabših ekonomskih razmer.

Po odgovorih rejnikov lahko okarakteriziramo odnose med starši in rejniki takole:

prisrčni	13
dobri	16
napeti	1
ni kontakta	1

Kontakta med starši in rejniki ni pri dečku, ki je doma v Ljubljani in zaradi neurejenih domačih razmer ne živi pri starših. Starši otroka ne obiskujejo in ne prihajajo ponj ob šole prostih dnevih.

Pri večini - 94 % so odnosi med starši in rejniki dobri oziroma prisrčni in le v 6 % so odnosi slabi (napeti), oziroma med njimi niti ni stika.

6. Napredek otroka in morebitne motnje v razvoju, ki so jih opazili rejniki

Razen dveh rejnikov, ki sta šele pred nedavnim sprejela otroka v oskrbo, so vsi opazili napredek v njegovem razvoju. Ta napredek so označili takole:

napredek v samostojnosti	20
napredek v higienskih navadah	3
napredek v govoru	21
pozitivne spremembe v vedenju	1

Rejniki so napredek otroka presojali sicer laično, vendar na podlagi izkušenj z otroki in vsakodnevnega opazovanja v družinski situaciji, zato njihove ocene otrokovega razvoja lahko upoštevamo.

Pri motnjah in težavah, ki jih imajo rejniki z otroki, so našteali precej različnih simptomov, ki jih bi težko ločeno prikazali. 21 rejnikov je naštelo razne vedenjske ali neurotske motnje otrok kot npr. trmo, nespečnost, motorični nemir, raztresenost, razne razvade isl., 2 otroka sta enuretika, eden občasno enkopretik, pri enem pa opaža rejnica motnje ravnotežja. 4 otroci so precej bolelni in občutljivi.

7. Želja po strokovni pomoči pri obravnavi otroka

Na vprašanje, kakšno obliko strokovne pomoči si želijo s strani zavoda, so rejnice povedale sledeče:

roditeljski sestanki	16
predavanja	15
obiski na domu	19
individualni strok.nasveti	15

Skoraj vse rejnice so izrazile veliko pripravljenost in željo po strokovnih nasvetih, kako ravnati s slušno prizadetim otrokom v domačem okolju in so tudi vse izbrale kar po več oblik strokovnega sodelovanja.

8. Opombe rejníc

Dve rejnici sta izrazili željo, da bi otroka z novim šolskim letom premestili v drugo rejniško družino. To bomo tudi storili.

Štiri rejnice čutijo veliko navezanost na otroka in ne bi želele da bi ga potem, ko bo šoloobvezen, premestili v internat.

Ena od rejníc je povedala, da vsak dan opazi pri otroku napredek v govoru in samostojnosti in, da ji to veliko pomeni.

Štiri rejnice predlagajo, da bi zavod organiziral popoln zdravstveni nadzor tudi nad svojimi eksternimi gojenci.

Šest rejníc bi želelo, da bi rejninó nakazovali redno mesečno in ne za več mesecev skupaj.

Dve rejnici sta potožili, da nista zadovoljni z načinom prevoza otrok v šolo, želeli bi, da bi prišel avto tik pred hišo, da otrok ne bi bil izpostavljen slabemu vremenu.

ZAKLJUČKI IN PREDLOGI

1. Glede na dosežanje pozitivne izkušnje z rejništvom in vedno večji dotok predšolskih slušno prizadetih otrok, bo zavod še nadalje razvijal rejniško službo. Rejnike bomo tudi v bodoče individualno in grupno usposabljali za delo s slušno prizadetimi otroki.
2. Zaradi čimboljšega poznavanja otroka in njegove lastne družine in namestitve otroka v najadekvatnejšo rejniško družino so potrebni obiski socialnega delavca v družinah otrok že pred sprejemom v predšolski oddelek.
3. Nujen je čimboljši kontakt s pristojnimi občinskimi skupščinami, ki jih je treba seznanjati z načinom usposabljanja otrok, saj bodo na ta način z večjim razumevanjem urejali vprašanje oskrbnih stroškov za te otroke.
4. Teamska obravnava je potrebna zlasti pri predšolskih otrokih in naj jo zavod še nadalje razvija.
5. Potrebno je organizirati stalen zdravstveni nadzor nad predšolskimi obravnavanci zavoda, zato naj se uprava zavoda o tem poskuša dogovoriti s centralnim otroškim dispanzerjem v Ljubljani. Medicinska sestra zavoda naj vodi zdravstveno kontrolo nad otroki v rejniških družinah in naj otroke v času bolezni redno obiskuje.
6. Potrebno je navezati stike s centri in zavodi za socialno delo v Ljubljani ter razviti strokovno sodelovanje na področju rejništva ter izvajanja določil zakona o rejništvu .
7. Pred začetkom novega šolskega leta mora zavod pripraviti nov temeljit predlog za izplačevanje rejnin. V bodoče naj se stroški oskrbe v družinah plačujejo po dnevih, ki jih otrok preživi v rejniški družini in ne več pavšalno. Na ta način

bodo rejniki bolj izenačeni in bo med njimi verjetno manj nezadovoljstva v zvezi z rejninami. Rejnine naj se v bodoče plačujejo redno mesečno.

8. Republiški skupščini skupnosti socialnega zavarovanja naj zavod v sodelovanju z republiškim odborom zveze gluhih in ORL klinike pošlje strokovno utemeljitev potrebe po ranem vključevanju otrok v slušno rehabilitacijo zaradi potreb po spremembi določil uredbe o poklicni rehabilitaciji, ki priznava pravico do kritja stroškov šele otrokom po sedmem letu starosti.

USPEŠNOST UKREPA STROŽJEGA NADZORSTVA SKRBTVENEGA ORGANA ^x

1. Delo socialne službe do izdaje sodne odločbe

V kazenskem postopku zoper mladoletne storilce kaznivih dejanj sodeluje socialna služba do izdaje sodne odločbe v predhodnem postopku in na glavni obravnavi. Skrbstveni organi so skoraj za vse mladoletnike, razen za 4, izdelali socialne ankete po čl. 439 (432) ZKP in jih dostavili sodiščem. Socialne ankete vsebujejo podatke o mladoletniku in njegovi družini. V socialnih anketah posvečajo socialni delavci največ pozornosti mladoletnikovemu šolanju, njegovemu vedenju in njegovim razvadam, manj zgodnjemu razvoju, zdravstvenemu stanju, zelo izjemoma pa tudi izrabi prostega časa in njegovim interesom. Nadalje vsebuje pretežni del socialnih anket podatke o medsebojnih odnosih družinskih članov, o materialnem

^x Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani je aprila meseca 1968 končal II. del raziskave o izvajanju vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa. Povzetek raziskave je pripravil dr. Bronislav Slaberne.

stanju in o stanovanjskih razmerah. Le v manjšem številu socialnih anket smo lahko ugotovili podatke o vzgojnih postopkih v družini. Pri vsem tem pa je značilno, da le redke socialne ankete vsebujejo virov informacij, ki so socialnim delavcem služili pri sestavi socialnih anket. Na splošno s kakovostjo socialnih anket še ne moremo biti zadovoljni, ker so bili v skoraj polovici primerov podatki zelo borni. Le petino socialnih anket smo lahko ocenili kot dobre, ki so bile sodiščem lahko v večjo pomoč pri izbiri vzgojnega ukrepa. Dasi zakonski predpisi od skrbstvenih organov ne terjajo predlogov glede izreka konkretnih vzgojnih ukrepov, so skrbstveni organi dali take predloge v socialni anketi za tretjino mladoletnikov.

Pri pretežnem številu mladoletnikov so socialni delavci prisostvovali kazenskim obravnavam, vendar ni bilo predstavnika skrbstvenega organa pri obravnavah skoraj dveh petin mladoletnikov. Po navedbah socialnih delavcev so se teh obravnav udeležili tisti socialni delavci, ki so kasneje vodili strožje nadzorstvo skrbstvenega organa za skoraj dve petini mladoletnikov, vendar za več kot petino teh mladoletnikov niso to bili tisti socialni delavci, ki so tudi sestavili socialno anketo.

Iz navedenih ugotovitev je predvsem razvidno, da bo treba pri dodatnem izobraževanju socialnih delavcev posvetiti posebno pozornost vsebini socialnih anket. Več pozornosti pa bo treba tudi posvetiti navajanju virov informacij. To zlasti zato, da bi tudi sodišča imela možnost preveriti kakšno informacijo socialne ankete, če bi to bilo potrebno.

Razen tega bodo morali skrbstveni organi storiti vse, da se bodo njihovi predstavniki udeleževali kazenskih obravnav zoper mladoletnike. Pri tem naj bi zaradi ekonomičnosti veliko bolj kot doslej stremeli za tem, da bi to bili tisti socialni delavci, ki so sestavili socialno anketo in ki bodo kasneje tudi izvrševali vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa. V nekaterih državah npr. na Nizozemskem sta sicer ločeni funkciji socialnega delavca, ki sestavlja socialno anketo od funkcije socialnega delavca, ki

vodi strožje nadzorstvo, češ, da obe funkciji nista združljivi. V fazi predhodnega postopka ima socialni delavec bolj preiskovalno nalogo, ki je le težko združljiva s funkcijo v drugi fazi - izvrševanja strožjega nadzorstva, ko gre za pomoč in nadzorstvo. To stališče je sicer mogoče zagovarjati, vendar prevladuje pri nas prepričanje, da je združitev obeh funkcij v eni osebi ekonomičnejša in ustrežnejša.

2. Socialni delavci in njihova strokovna usposobljenost

Za izvrševanje strožjega nadzorstva skrbstvenega organa so se socialni delavci usposabljali le v treh seminarjih, ki so bili organizirani v republiškem merilu. Drugačnega posebnega usposabljanja kadrov za izvrševanje tega vzgojnega ukrepa ni bilo. Skoraj tretjina (19) socialnih delavcev nima nobene dodatne izobrazbe v vodstvu strožjega nadzorstva skrbstvenega organa, to se pravi, da niso bili na nobenem od treh republiških seminarjev. To velja tudi za več kot tretjino (15 ali 37,5 %) šolanih socialnih delavcev. V republiških seminarjih so dobili socialni delavci le osnovne pojme o pravni ureditvi tega vzgojnega ukrepa in nekaj osnovnih metodoloških napotkov. To je tudi razumljivo, ker o izvrševanju vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa pri nas ni bilo nobenih izkušenj. Ugotoviti pa moramo, da se do sedaj tudi nihče ni bolj poglobil v metodiko izvajanja vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa.

Socialni delavci so se za svoje delo usposabljali predvsem s praktičnimi izkušnjami ob izvrševanju tega vzgojnega ukrepa. Pretežna večina je do raziskave izvajala ta vzgojni ukrep že za najmanj 10 mladoletnikov.

Raziskava je ugotovila, da opravljajo vsi socialni delavci, ki izvajajo strožje nadzorstvo skrbstvenega organa, tudi še druge, po vsebini zelo različne posle socialnega varstva za eno ali več krajevnih skupnosti. V nekaterih občinah so socialni delavci z dru-

gini posli socialnega varstva tako obremenjeni, da se skoraj ne morejo posvetiti izvajanju tega ukrepa. To dejstvo je upoštevala že republiška komisija za izvajanje določil mladinske kazenske zakonodaje, ki je 20/12-1965 izdala priporočilo občinskim skupščinam o razbremenitvi "socialnih delavcev, ki delajo z mladoletnimi prestopniki" (glej Vestnik socialnega varstva SR Slovenije, IV/1965, št. 5-6, str. 4, sklep pod 3).

V zvezi s temi ugotovitvami o obremenitvi socialnih delavcev bi bilo treba v vsaki občini v enotah socialnega varstva, pa tudi centrov in zavodov za socialno delo proučiti obremenjenost socialnih delavcev in po normativih za socialno službo v Sloveniji (glej Vestnik socialnega varstva SR Slovenije, V/66, št. 3 str. 3) ustvariti osnovne pogoje za boljše izvajanje strožjega nadzorstva skrbstvenega organa.

Strokovnost socialnih delavcev - svetovalcev smo ugotavljali z odkloni njihovih stališč o posameznih činiteljih, ki naj bi vplivali na uspešno izvajanje vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa od teoretičnih stališč, to je z odkloni stališč socialnih delavcev - svetovalcev od teoretičnih zahtev.

Pri tem smo mogli zajeti samo razumska razglabljanja socialnih delavcev - svetovalcev in ne tudi čustvene baze, ki lahko tudi odločilno vpliva na uspešnost izvajanja vzgojnega ukrepa. Vsekakor pa je treba upoštevati, da ugotovljena velika delovna obremenjenost socialnih delavcev, ki izvajajo vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa, zelo ovira njihovo čustveno angažiranost.

Po ugotovljenih odmikih stališč socialnih delavcev od teoretičnih zahtev, ki vplivajo na njihovo delo, smo lahko ugotovili:

-da so tako šolani, kot tudi nešolani socialni delavci zelo slabo usposobljeni za sintetično ocenjevanje mladoletnikove osebnosti in njegovega vedenja;

- da socialni delavci precenjujejo mladoletnikove intelektualne komponente na račun čustvenih;
- da njihov odnos do družinskih situacij ni dovolj kritičen, da po večini precenjujejo pomen prilagodljivosti družini, ne glede na motenost same družine, s tem v zvezi pa tudi podcenjujejo pomen dejanj, ki so jih mladoletniki storili doma iz odpora do roditeljev;
- da podcenjujejo vpliv prijateljev med vrstniki in precenjujejo vpliv šole in delovnega mesta;
- da ob vsem tem čutijo močno potrebo po psihološkem vodenju in svetovanju in so verjetno mnenja, da to tudi izvajajo, ker ne izražajo posebne potrebe po sodelovanju s psihološko službo;
- da se pri svojem delu zatekajo prvenstveno k dajanju napotkov in nasvetov, ne posvečajo pa zadostne pozornosti odstranjevanju in urejevanju mladoletnikovih problemov, zlasti družinskih in ekonomskih in ga vse premalo skušajo motivirati za drugačen način življenja;
- da jim niso jasni cilji njihovega dela in da so za izvajanje vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa premalo dodatno usposobljeni.

Pri nešolanih socialnih delavcih se ugotovljenim pomanjkljivostim pridružujejo še naslednja:

- precenjevanje pomena teže kaznivega dejanja;
- nekritični odnosi do avtoritet in
- še slabša usposobljenost za intenzivno vodenje in usmerjanje mladoletnikov in njihovih družin.

Ugotovitve raziskave glede pomanjkljivosti v strokovni usposobljenosti socialnih delavcev, ki izvršujejo vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa, dajejo smernice za usposabljanje socialnih delavcev,

ki naj vodijo strožje nadzorstvo. Pri tem sodimo, da pri izvrševanju strožjega nadzorstva skrbstvenega organa verjetno ni povsem ustrezno šablonsko prenašati teoretične postavke obče metodike socialnega dela na mladoletne storilce kaznivih dejanj. Med splošno metodo socialnega dela in metodo izvajanja strožjega nadzorstva skrbstvenega organa obstajajo določene razlike. Pri tem ne gre prezreti, da temelji izvajanje strožjega nadzorstva skrbstvenega organa na prisili, da je njegov namen zlasti vzdrževanje družbenega ravnesja in zdravih odnosov v družbeni skupnosti, da je treba upoštevati tudi različnost ravni sprejemanja družbenih norm med posameznikom in njegovim družbenim okoljem in da zajema strožje nadzorstvo vedno tudi nadzorstvo nad obnašanjem posameznika. Glede na to, da je mogoče ta vzgojni ukrep spremeniti, obstaja za to funkcijo vedno tudi grožnja s strožjo sankcijo. Zato lahko usvojimo Tappanovo mnenje, da strožje nadzorstvo skrbstvenega organa vsebuje naloge, ki terjajo posebno strokovno izobrazbo v metodiki socialnega dela, kriminologiji, pa tudi kriminalistiki.

3. Mladoletniki

V raziskavi smo opazovali 71 simptomov vedenjskih in nevrotičnih motenj. Simptome so registrirali socialni delavci, ki so vodili strožje nadzorstvo. Mladoletnikov samih neposredno nismo testirali, ker jih zaradi raziskave nismo mogli, niti smo jih hoteli vznemirjati. Po podrobnejši analizi devetih sintetičnih skupin, v katere smo strnili te motnje (agresivnost, egocentričnost, odtujenost, nadomestne zadovoljitve, neprilagojeno uveljavljanje, lastninske deviacije, moralna nediferenciranost, anksiozno depresivna slika in šibak sociopatski karakter) in delitvi frekvenc v kvartile po stopnjah izraženosti pri posameznih mladoletnikih, so bili mladoletniki ob upoštevanju praktičnih izhodišč, ki veljajo v sodni praksi, po psiholoških kriterijih razvrščeni v splošnejše kategorije težavnosti in sicer:

- v I. težavnostno stopnjo tisti mladoletniki, pri

katerih je bil v celotnem profilu pretežno zastopan prvi in drugi kvartil z izjemnim tretjim kvartilom. Pri teh mladoletnikih se je domnevalo, da osebnostno niso bistveno prizadeti in zato vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa verjetno ni bil potreben;

- v II. težavnostno stopnjo tisti mladoletniki, pri katerih je prevladovala nevrotična simptomatika pred vedenjsko in to višji kvartili pri kategorijah; od-tujenost, anksiozno depresivna slika in šibak socio-patski karakter, dočim sta pri ostalih kategorijah motenosti pretežno prevladovala prvi in drugi kvartil. Ker imajo ti mladoletniki več opraviti sami s seboj, ne motijo pa bistveno okolice, je bila zanje postavljena domneva, da bi bil ustrezen vzgojni ukrep lažje vrste ob specifično ambulantnem obravnavanju;
- v III. težavnostno stopnjo tisti mladoletniki, pri katerih so izstopale pretežno vedenjske motnje (agresivnost, egocentričnost, nadomestne zadovoljitve, neprilagojeno uveljavljanje, lastninske deviacije in moralna nediferenciranost) vendar le tedaj, kadar niso bile pretežno označene s četrtim kvartilom. Med temi pa je tudi nekaj mladoletnikov z visokimi ocenami nevrotičnih simptomov, dasi je vedenjska simptomatika bila močnejše zastopana. Za te mladoletnike je bila postavljena domneva, da je bil vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa verjetno ustrezen, ker so bili sicer moteči, pa ne tako izrazito, da bi bil za njih indiciran zavodski ukrep;
- v IV. težavnostno stopnjo tisti mladoletniki, ki so bili pogosteje označeni s četrtim kvartilom in so le sem in tja kazali tudi lažje motnje. Zanje je bila postavljena domneva, da bi jih bilo treba obravnavati v vzgojnih zavodih;
- v V. težavnostno stopnjo pa tisti mladoletniki, ki so bili skoraj v vseh kategorijah motenj označeni s četrtim kvartilom ter le izjemno, zlasti pri nevrotičnih motnjah z nižjimi kvartili. Za te mlado-

letnike je bilo izraženo mnenje, da bi jih bilo mogoče obravnavati le v vzgojno poboljševalnem domu ali mladoletniškem zaporu.

Težavnostne stopnje, ki so bile postavljene po psiholoških kriterijih, smo preverjali z življenjskimi razmerami, v katerih so živeli opazovani mladoletniki (kot so: prebivališče, neugodne razmere v ožjem okolju, povratek v širšem in ožjem smislu, socialno poreklo, družinski status, mladoletnikovi starši, zaostajanje in izključitev iz šole, zaposlitev mladoletnika) in z zdravstvenim stanjem. Ob tej primerjavi smo za večino mladoletnikov ugotovili vsebinsko smiselne povezave in je ta primerjava potrdila praktično vrednost ocene stopnje mladoletnikove težavnosti po kvartilih, saj se je cela vrsta neugodnih življenjskih okoliščin procentualno povečala z višjimi težavnostnimi stopnjami. Pri tem je bila potrjena tudi posebnost II. težavnostne stopnje, v kateri je izstopalo število posameznikov, ki so bili predvsem zdravstveno prizadeti.

Ob primerjavi težavnostnih stopenj in kaznivih dejanj, ki so jih storili mladoletniki, nismo mogli ugotoviti posebne zveze med teža kaznivih dejanj in motenostjo mladoletnika, saj nismo opazili, da bi se teža kaznivega dejanja povečevala s stopnjo mladoletnikove motenosti. Pri tem so edina izjema mladoletniki I. težavnostne stopnje, ki so očitno bolj težili h kaznivim dejanjem iz avanturizma. To se kaže v tem, da so za te mladoletnike najbolj značilna kazniva dejanja neupravičene uporabe motornih vozil. Sicer je izenačenost med mladoletniki II. do III. težavnostne stopnje precejšnja, le da so storili mladoletniki II. težavnostne stopnje relativno največ velikih tatvin.

Primerjava težavnostnih stopenj mladoletnikov s številom kaznivih dejanj, ki so jih storili posamezniki, je pokazala določeno zvezo. Število kaznivih dejanj, zaradi katerih so bili mladoletniki obravnavani pred sodiščem, se bistveno povečujejo s stopnjo njihove osebnostne motenosti. Razen te zveze kaže, da stopnja mladoletnikove motenosti v tem starostnem obdobju še

ne vpliva na težo kaznivega dejanja, povprečno škodo, niti nismo mogli ugotoviti posebnih zveznosti med stopnjo motenosti in izvrševanjem kaznivih dejanj v združbah. Ni pa izključno, da smo z našo raziskavo zajeli premajhno število mladoletnih združb, da bi lahko ugotovili takšne zveznosti.

Ob upoštevanju razvrstitve v navedenih pet težavnostnih stopenj so se opazovani mladoletniki razvrstili takole:

	frekvenčna distribucija	%
I. težavnostna stopnja	11	7,0
II. težavnostna stopnja	37	23,4
III. težavnostna stopnja	91	57,5
IV. težavnostna stopnja	11	7,0
V. težavnostna stopnja	8	5,1
Skupaj	158	100

Iz tega izjaja, da so sodišča izrekla vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa zelo heterogeni skupini mladoletnikov. To dejstvo kaže na to:

- da kriteriji za izrekanje vzgojnih ukrepov niso niti teoretično niti praktično jasneje postavljene in
- da zato sodišča pri izrekanju tega vzgojnega ukrepa nimajo enotnih stališč.

Te ugotovitve nas ne presenečajo, saj smo ob preučevanju sodnih spisov tudi dognali, da se sodišča pri ugotavljanju osebnosti mladoletnih storilcev kaznivih dejanj poslužujejo le socialnih anket, poročil šol in osebnega vtisa o mladoletniku. Le za 7 mladoletnikov smo v sodnih spisih našli poročila ambulantnega (za 1 mladoletnika) ali stacionarnega (za 4 mladoletnike) observacijskega zavoda oziroma individualno poročilo psihologa (za 2 mladoletnika). Zlasti je značilno, da se sodišča niso

posluževala mediko psiholoških preiskav za nobenega od mladotletnikov IV. in V. težavnostne stopnje. Količkor so bili mladotletniki opazovani, je šlo izključno za mladotletnike III. težavnostne stopnje. Kaže, da so se sodišča ob uporabi vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa zanašala prvenstveno na lastno intuicijo pri ugotavljanju osebnosti mladotletnega storilca kaznivega dejanja. Pri tem je treba ugotoviti, da nekaterim sodiščem ob pomanjkanju zadostnega števila observacijskih zavodov in izvedencev tudi drugega ne preostane. To velja gotovo še za precejšnje število sodišč v Sloveniji, vendar je to dejstvo le manj opravičljivo za sodišča v mestih ali v bližini mest, kjer pa so te službe že dokaj razvite. Razlog za tako stanje pri teh sodiščih ni treba iskati predvsem tudi v premajhnih finančnih sredstvih sodišč za mediko psihološke preiskave mladotletnikov v stacionarnem zavodu, v strahu pred zavlačevanjem kazenskega postopka v takih primerih, v splošnem stremljenju izbegavanja sodelovanja sodnikov z izvedenci in ne nazadnje tudi v prepričanju, da za uporabo vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa mediko psihološko preučevanje mladotletnika ni potrebno.

Po ugotovitvah naše raziskave pa sodimo, da bi morala predvsem sodišča v krajih, kjer obstajajo observacijski zavodi in so na voljo izvedenci psihologi in psihiatri, v tem pogledu spremeniti svojo prakso, če želijo tudi s svoje strani prispevati k ustvarjanju predpogojev, da bi bil vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa čimbolj uspešen. Pri tem bi si morala ta sodišča tudi izboriti potrebna namenska finančna sredstva. Doslej pa nam še ni znano niti eno sodišče, ki bi terjalo taka namenska sredstva.

4. Delo socialne službe po izreku vzgojnega ukrepa

Socialni delavci so vzpostavili skoraj pri tri četrtini mladotletnikov prve stike z njimi po preteku več kot 14 dni od izreka vzgojnega ukrepa, pri skoraj tretjini pa šele po več kot 2 mesecih. Z 9 mladotletniki sploh niso imeli nobenih stikov.

Pri večini mladoletnikov so socialni delavci vodili strožje nadzorstvo skrbstvenega organa stihijno, brez načrta. To smo ugotovili za najmanj tri četrtine mladoletnikov. Kolikor pa so bili taki načrti izdelani, je čas do izdelave načrta izvajanja vzgojnega ukrepa trajal sorazmerno dolgo. Pri vsebini načrtov so se sestavljavci dosti lovili in je v tem pogledu republiški zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov gotovo prinesel več jasnosti, da bodo načrti bolj ustrezali namenu.

Stiki socialnih delavcev z mladoletniki so bili dokaj redki. Le pri slabi tretjini (28 %) mladoletnikov so imeli socialni delavci - svetovalci po en in več razgovorov na mesec, pri pretežni večini pa so bili stiki z njimi redkejši. Z več kot polovico mladoletnikov so imeli socialni delavci stike z njimi na njihovem domu ali drugje. V pisarni so imeli največ razgovorov le z mladoletniki 1. težavnostne stopnje, kar je glede na stopnjo motenosti razumljivo.

Glede na to, da smo ugotovili, da so bili stiki socialnih delavcev z mladoletniki zelo redki in da so tako šolani, kot nešolani socialni delavci "navajanje na discipline" v rangiranju uporabljenih delovnih metod postavili kar dvakrat na prvo mesto, torej zelo visoko smo v prvem delu raziskave domnevali, da socialni delavci - svetovalci mladoletnikom niso nudili neposredne pomoči, marveč so se prvenstveno zadovoljili z dajanjem nasvetov. Ta domneva je bila potrjena v drugem delu raziskave. Tak način dela pa seveda ne more doprinesti k uspešnosti vzgojnega ukrepa. Ugotovljena velika obremenjenost socialnih delavcev - svetovalcev z različnimi deli socialnega varstva pa jih pri tem lahko le delno opravičuje.

Socialni delavci - svetovalci so se v mestih, kjer obstojajo strokovne službe le teh pri izvajanju strožjega nadzorstva skrbstvenega organa redko posluževali. Zelo majhno je bilo tudi sodelovanje s postajami milice. To je tem manj razumljivo, ker bi bili socialni delavci ob povezavi s službo notranjih zadev lahko obveščeni ali mladoletniki ob času izvrševanja ukrepa ne izvršujejo novih kaznivih ali drugih negativ

nih dejanj in v kakšni družbi se gibljejo. Upoštevati je treba tudi, da socialni delavci - svetovalci za izvrševanje policijskega nadzorstva niso niti usposobljeni, niti nimajo za to dovolj časa.

Pri svojem delu se socialni delavci tudi zelo malo poslužujejo družbenih organizacij. To velja zlasti za nešolane socialne delavce. Kaže, da so socialni delavci, ki vodijo strožje nadzorstvo skrbstvenega organa še vse premalo osveščeni o koristnosti sodelovanja s tistimi družbenimi organizacijami, ki na območju delokroga socialnega delavca dobro delujejo.

Kakovost poročil skrbstvenega organa o poteku izvajanja strožjega nadzorstva skrbstvenega organa je zelo različna. Nekateri socialni delavci so se pri tem zelo prizadevali, drugi pa so bili pri teh poročilih površni. Ob upoštevanju minimalnega števila potrebnih poročil, ki naj bi jih skrbstveni organi poslali sodiščem, smo ugotovili, da skrbstveni organi sodiščem niso poslali zadostno število poročil za več kot polovico mladoletnikov, pri katerih smo lahko ugotovili trajanje vzgojnega ukrepa. Za desetino mladoletnikov skrbstveni organi sploh niso poslali sodiščem nobenih poročil. V teh primerih pa tudi sodišča niso terjala poročil od skrbstvenih organov. Iz vsega tega je razvidno, da tudi sodišča poročilom o uspešnosti izvrševanja vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa ne posvečajo dovolj pozornosti. Nekateri sploh ne posvečajo zadostne pozornosti tem poročilom, druga pa ne posvečajo enake pozornosti v tem pogledu vsem mladoletnikom, katerim so izrekla vzgojni ukrep strožjega nadzorstva. Ta okoliščina vsekakor tudi lahko vpliva na uspešnost tega vzgojnega ukrepa.

Skrbstveni organi so predlagali ustavitve izvrševanja ukrepa za dve tretjini mladoletnikov, za dobro desetino pa so bili prisiljeni predlagati spremembo tega vzgojnega ukrepa v zavodski ukrep. Za slabo petino mladoletnikov skrbstveni organi niso predlagali niti ustavitve izvajanja, niti spremembo ukrepa. Izvrševanje teh vzgojnih ukrepov je prenehalo po

zakonu, ker je od pravnomočnosti sodne odločbe poteklo več kot 3 leta.

Povprečno trajanje izvrševanja strožjega nadzorstva skrbstvenega organa se je stopnjevalo po težavnostnih stopnjah mladoletnikov od 1 leta, 10 mesecev in 17 dni pri mladoletnikih I. težavnostne stopnje, preko 2 let, 1 meseca in 18 dni pri mladoletnikih II. težavnostne stopnje, do 2 let, 5 mesecev in 28 dni pri mladoletnikih III. težavnostne stopnje. Pri mladoletnikih IV. in V. težavnostne stopnje je ugotovljeno povprečno trajanje izvrševanja ukrepa le nekoliko krajše (2 leti, 4 mesece, in 5 dni). To pa ne more ovreči gornje ugotovitve, če upoštevamo, da je bil ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa pri polovici teh mladoletnikov spremenjen v zavodski ukrep.

Pri skoraj polovici mladoletnikov sta vodila strožje nadzorstvo dva, pri skoraj desetini pa celo trije socialni delavci - svetovalci. Menjava socialnih delavcev med izvrševanjem vzgojnega ukrepa praviloma ne more ugodno vplivati na samo izvrševanje ukrepa. Z menjavo je najbolj prizadet mladoletnik, saj se mora ponovno prilagajati na novega svetovalca. Novi svetovallec pa se tudi le težko vživlja v osebnost mladoletnika. Menjava socialnega delavca - svetovalca pa bi bila upravičena le v primerih, ko osebnost svetovalca ne bi ustrezala osebnosti mladoletnika ali če bi svetovallec zbolel ali umrl.

Po odgovorih socialnih delavcev je mogoče sklepati na razmeroma majhno zaupanje svetovalcev do ostalih sodelavcev skrbstvenega organa. To terja od predstojnikov skrbstvenih organov, da posvečajo posebno pozornost ozračju, ki naj vlada v enotah socialnega varstva. Dobro razmerje med sodelavci in medsebojno zaupanje bistveno lahko prispevata k dvigu ravni same službe.

Vse ugotovitve glede dela socialnih delavcev po izreku vzgojnega ukrepa bo treba upoštevati pri nadaljnji izgradnji službe strožjega nadzorstva skrbstvenega organa, če jo želimo bolj intenzivirati in izboljšati.

Pri tem pa bo treba tudi v krajih, kjer je veliko mladoletnikov pod strožjim nadzorstvom skrbstvenega organa misliti na to, da se bodo znotraj skrbstvenih organov izbirali za vodstvo strožjega nadzorstva socialni delavci glede na njihove strokovne in osebne kvalitete. Ti socialni delavci ne bodo mogli poleg intenzivnega strožjega nadzorstva skrbstvenega organa opravljati tudi še druge posle polivalentnega socialnega dela. Ker je uspešnost vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa odvisna tudi od vsklajenosti, osebne odvisnosti med socialnim delavcem - svetovalcem in mladoletnikom, bo treba tudi to pomembno komponento upoštevati pri izbiri socialnega delavca za izvajanje strožjega nadzorstva skrbstvenega organa nad konkretnim mladoletnikom. Uspeh ukrepa namreč ne bo odvisen le od organizacije te službe, od števila kontaktov, marveč predvsem od vsebine dela, od stopnje medsebojnega zaupanja in od možnosti osebne identifikacije.

5. Uspešnost vzgojnega ukrepa

Uspešnost vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa smo ocenjevali po formalnih na zunaj vidnih kriterijih. Pri tem smo upoštevali mladoletnikovo vedenje, morebitno storjene prekrške in kazniva dejanja. Ker so bili mladoletniki ob zbiranju katanestičnih podatkov leta 1967 zelo razpršeni (delno so se osamosvojili od doma, so bili v inozemstvu in na odsluženju kadrovskega roka) jih ni bilo mogoče obravnavati s psihološkimi tehnikami. Uporabljeni formalni kriteriji pa so potrdili vrednost in pomembnost osebne predvidevanja (prognoziranja) in to kljub temu, da je bilo predvidevanje opravljeno na podlagi podatkov, ki so jih dali socialni delavci o mladoletniku. Prognoza, ki jo je opravil psiholog na podlagi teh sekundarnih podatkov bi bila gotovo bolj točna, če bi imel možnosti sam eksplorirati mladoletnike. Ob prevetljanju uspešnosti vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa smo ugotovili naslednje:

Tabela 51: Uspešnost ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa

Težavnostne stopnje	U s p e h j e b i l				skupaj	
	uspešen (v %)	neuspešen (v %)	ni znano			
I.	11	(100)	-	-	11	
II.	26	(72,0)	10	(28,0)	1	27
III.	40	(46,5)	46	(53,5)	5	91
IV.+V.	2	(10,5)	17	(89,5)	-	19
Skupaj	79	(51,9)	73	(48,1)	6	158

Vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa je bil v celoti uspešen pri mladoletnikih I. težavnostne stopnje. Pri mladoletnikih II. težavnostne stopnje v skoraj tri četrtine primerov, pri mladoletnicah pa v celoti. Uspeh vzgojnega ukrepa pri mladoletnikih III. težavnostne stopnje je bil dosežen pri približno polovici in sicer v večji meri pri mladoletnicah kot pri mladoletnikih. Nasprotno pa je bil pri mladoletnikih IV. in V. težavnostne stopnje uspeh ukrepa minimalen.

Ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa je bil uspešen zlasti pri tistih mladoletnikih, ki so imeli bolj urejene družinske razmere, so bili sami manj moteni (glede na težavnostne stopnje), so imeli do socialnega delavca - svetovalca bolj pozitiven odnos in so sprejemali njegove nasvete, so bili sami po sebi bolj redoljubni in so bili aktivno zainteresirani za šport in druge individualne hobije. Uspeh je bil v teh primerih dosežen kljub temu, da so socialni delavci - svetovalci delali s temi mladoletniki manj intenzivno kot z mladoletniki, pri katerih uspeh ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa ni bil dosežen.

Težko je reči ali bi se taki mladoletniki znašli v življenju sami, to je brez pomoči socialnega delavca - svetovalca. Vsekakor pa je mogoče hipotetično pričakovati in so nam podatki tudi potrdili taka pričakovanja!

da je v takih primerih delo socialnih delavcev lažje učinkovito, zanje same tudi bolj vzpodbudno in hvaležno.

Ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa pa je bil manj uspešen ali neuspešen zlasti v primerih neurejenih družinskih situacij, večjih osebnostnih motenosti mladoletnikov, pri mladoletnikih, ki so bili do svojih svetovalcev odklonilni, so bili neredni in niso imeli posebnih interesov. To so seveda mnogo bolj težavni primeri, ki bi terjali veliko število stikov z mladoletniki in njihovimi starši, izoblikovane metode sanacijskega dela in veliko osebno angažiranost socialnih delavcev-svetovalcev.

V prvem in drugem delu naše študije pa ugotavljamo, da so se sicer s takimi mladoletniki socialni delavci -svetovalci več ukvarjali, vendar pa le še mnogo premalo za to, da bi lahko dosegli večje uspehe. Število razgovorov z mladoletniki je dosegalo praviloma največ po en razgovor na mesec, razgovori so se omejevali predvsem na dajanje nasvetov in mnogo manj na odstranjevanje problemov, z družinami mladoletnikov je bilo opravljenega izredno malo sanacijskega dela.

S takim povzetkom naših ugotovitev nikakor nimamo namena zmanjševati pomena ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa samega. Mnenja smo le, da je kadrovska zasedba pri socialno varstvenih organih mnogo prešibka za to, da bi bil lahko ukrep uspešen tudi v primerih težavnejših mladoletnikov in težavnejših družinskih situacij in še posebej, da metoda terapevtskega dela za ta namen sploh ni izdelana.

In ne nazadnje je treba povedati, da so za uspešnost ukrepa strožjega nadzorstva v primerih hujših motenosti mladoletnikov in njihovih družin potrebne še razne dodatne možnosti, kakor npr. hosteli ali pri nas vsaj internati in finančna sredstva za pokrivanje stroškov v internatih, širša mreža vzgojnih in mentalno higienskih posvetovalnic in podobno. Kajti bilo bi preveč iluzorno pričakovati, da bi mogla biti samo intervencija skrbstvenih organov, pa čeprav se omejimo le na mladoletnike III. težavnostne stopnje, uspešna

v vseh primerih, ko ostaja mladoletnik v okviru zelo motene družine, ko je potreben specialnega vodenja, za katerega socialni delavec - svetovalec ni usposobljen. Zato tudi samo od okrepitve socialne službe kot take ne moremo pričakovati rezultatov, kakršne bi lahko omogočale šele mreža različnih institucij in možnosti. V zadnjih letih pa postaja zlasti pereče tudi vprašanje zaposlovanja in nastanitve manj kvalificirane mladine, ki ni rešljivo samo z večjo ali manjšo prizadevnostjo delavcev v socialnih službah.

6. Zaključek

V razvoju kazenskega prava je kazenska sankcija strožjega nadzorstva skrbstvenega organa sorazmerno mlada. Njene prave začetke sicer lahko zasledimo v Angliji in v Zedinjenih državah Amerike nekako v prvi polovici 19. stoletja kot nadomestilo za prostostno kazen. V kontinentalni Evropi je bila ta kazenska sankcija uvedena šele ob koncu 19. stoletja (leta 1891 v švicarskem kantonu Neuchâtel). V splošnem odporu do kratkotrajnih kazni je pričakovati, da bo ta kazenska sankcija naredila še pomemben razvoj.

Če jo pri nas poznamo zaenkrat samo za mladoletnike in v zelo omejenem obsegu za mlajše polnoletne osebe je pričakovati, da bo tekom nadaljnjega razvoja jugoslovanskega kazenskega prava in zlasti pod vplivom drugih držav in v stremljenju Organizacije združenih narodov, uvedena s časom tudi za polnoletne osebe, verjetno najprej v večjem obsegu za mlajše polnoletne in nato šele za polnoletne storilce kaznivih dejanj, stare nad 21 let.

Nadaljnji razvoj te kazenske sankcije v Jugoslaviji pa bo gotovo odvisen tudi od afirmacije tega ukrepa v naši družbi. Zato je treba vse storiti, da odpravimo v raziskavi ugotovljene pomanjkljivosti in sicer: z izrekanjem tega ukrepa ustreznjšim storilcem kaznivih dejanj, z boljšo organizacijo te službe socialnega varstva, z dodatnim izobraževanjem socialnih delavcev, ki izvajajo ta ukrep, pa tudi z nadaljnjim izgrajevanjem mreže dodatnih služb.

UGOTOVITVE IN PREDLOGI

I. posvetovanja socialnih delavcev vzgojnih zavodov, ki je bilo 4/12-1967 na Republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo v Ljubljani

Tema posvetovanja je bila:

- SOCIALNO DELO V VZGOJNEM ZAVODU
- SPREJEM GOJENCEV
- DELO OBČINSKE SOCIALNE SLUŽBE

Udeleženci posvetovanja so

u g o t o v i l i   n a s l e d n j e :

1. Občinska socialna služba sorazmerno zelo pozno odkriva vedenjsko in osebnostno motene otroke oziroma jih oddaja v vzgojne zavode, ko je njihova motenost že težje stopnje in je zato težko pričakovati uspešno prevzgojo. Posebno v zadnjem času prihajajo v zavode pretežno le mladoletniki nad 14 let starosti, zaradi česar se močno zmanjša možnost za njihovo resocializacijo.
2. Organi in ustanove, ki oddajajo otroke v zavode ne poznajo dovolj mreže vzgojnih zavodov v Sloveniji in kakšnim otrokom je namenjen posamezni vzgojni zavod. Pogosto usmerijo otroka v zavod, kamor glede na svojo motnjo ne sodi in mu zato zavod ne more nuditi ustreznega tretmana.
3. Otroci prihajajo v zavode brez predhodne strokovne obravnave, ki bi ugotovila motnje v duševnem in telesnem razvoju otroka in predlagala način njegovega usposabljanja.
4. V večini primerov niso pripravljene na oddajo v zavod niti otroci niti starši oziroma je ta priprava pomanjkljiva. Zato prihajajo otroci v zavode z napačno predstavo o zavodih, ne vedo kaj jim bo zavod nudil in koliko časa bodo ostali v njem oziroma od česa je odvisen čas bivanja v zavodu.

5. Otroci se pošiljajo v zavode brez najosnovnejše dokumentacije (socialne anamneze, odločbe). Pogosto se odda otroka v zavod le na osnovi telefonskega pogovora ali s kratkim spremnim dopisom, neredko pa pripeljejo socialni delavci otroka v zavod, ne da bi se predhodno sploh pogovorili o možnostih za sprejem.
6. Poseben problem predstavljajo mladoletniki, ki niso socialno zavarovani in bi skrbstveni organi bili dolžni urediti njihovo zdravstveno varstvo.
7. Skrbstveni organi uporabljajo zelo različne kriterije pri določanju višine prispevka staršev za oskrbo otroka v zavodu. Ker je višina prispevka največkrat odvisna od pripravljenosti samih staršev, da prispevajo za oskrbo otroka, se dogaja, da skrbni starši prispevajo dokaj visoke zneske, dočim se drugi temu prispevku izmikajo in s tem popolnoma izgubijo čut odgovornosti za otroka.
8. Udeleženci posvetovanja so ugotovili koristnost takih posvetovanj. Socialni delavci se zavedajo, da bodo le z enotnimi nastopi ter z enotnimi metodami dela lahko dvignili kvaliteto in ugled socialnega dela v vzgojnih zavodih. Socialni delavci čutijo potrebo po pogostejših medsebojnih stikih zaradi izmenjave praktičnih izkušenj in stališč ter zaradi poglobljanja teoretičnega znanja. Udeleženci posvetovanja so ugotovili, da bi podobna posvetovanja bila koristna tudi za psihologe, ki delajo v vzgojnih zavodih.

Na osnovi navedenih ugotovitev so udeleženci posvetovanja sprejeli naslednje

p r e d l o g e :

1. Občinske socialne službe je potrebno kadrovsko in strokovno utrditi. Poleg socialnih delavcev bi morali sodelovati pri obravnavanju otrok z motnjami vedenja in osebnosti tudi drugi strokovnjaki, kot psihologi, pedagogi, zdravniki itd. Le na ta način bo zagotovljen višji strokovni nivo dela z

vedenjsko in osebnostno motenimi otroki.

2. Osnovna mreža vzgojnih zavodov za vedenjsko in osebnostno motene otroke je podana v Priročniku za kategorizacijo in evidenco otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (str.156 do 161, izdal Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo leta 1966), kjer je opisan namen posameznih vzgojnih zavodov. Za boljše poznavanje življenja in razmer v zavodih naj bi socialni delavci skrbstvenih organov pogosteje obiskovali vzgojne zavode, sami vzgojni zavodi pa naj bi vsaj enkrat letno sklicali posvetovanje s socialnimi delavci skrbstvenih organov, poleg tega pa še s pismenim gradivom obveščali skrbstvene organe o svojem delovanju in možnostih za re-socializacijo otrok.

3. Odločitev skrbstvenega organa o oddaji otroka v vzgojni zavod, mora temeljiti na predhodnem daljšem strokovnem obravnavanju otroka in družine. To obravnavo lahko opravi strokovni tim skrbstvenega organa, vzgojna posvetovalnica, komisija za kategorizacijo, psihohigienska posvetovalnica, prehodni mladinski dom ali druga tovrstna ustanova.

V Prehodni mladinski dom v Ljubljani se lahko pošlje otroka tudi brez predhodne obravnave ali pa po njej, če se ugotovi, da je za pravilno ugotovitev motenj v duševnem in telesnem razvoju otroka potrebno daljše opazovanje v tem zavodu.

4. Vzgojni zavodi naj dosledno zahtevajo od skrbstvenih organov, da so otroci pred oddajo v zavod strokovno obravnavani, sicer naj odklonijo sprejem otrok. V kolikor vzgojni zavod v času prevzgojnega procesa ugotovi, da otroku ne more nuditi ustreznega tretmana glede na njegovo motenost in da obstoja drug zavod, ki bi otroku lahko nudil ustrežnejši tretman, je dolžan o tem obvestiti prehodni mladinski dom, če je ta otroka že obravnaval, sicer pa mora otroka v sporazumu s

skrbstvenim organom premestiti v prehodni mladinski dom na opazovanje.

5. Ko se skrbstveni organ odloči za oddajo otroka v vzgojni zavod ali v prehodni mladinski dom, mora temu dostaviti pismeno prošnjo za sprejem otroka z obrazložitvijo otrokovih motenj in opisom dose- danjega dela z otrokom in družino. Le izjemoma se lahko odda otroka v prehodni mladinski dom brez predhodne zagotovitve prostora, če to terjajo ne- nadni dogodki v družini ali v okolju. Pred samo oddajo otroka mora skrbstveni organ zavodu dostavi- ti obširno socialno anamnezo, poročila vseh stro- kovnjakov, ki so obravnavali otroka in zaključno mnenje strokovnega tima.

Po prejemu obvestila o datumu sprejema otroka v vzgojni zavod, prične skrbstveni organ priprav- ljati starše in otroka na oddajo v določeni zavod. Izdati je treba odločbo o oddaji otroka v zavod. V odločbi naj bo navedena tudi višina prispevka staršev za otrokovo oskrbo v zavodu.

Skrbstveni organ pripravlja starše in otroka na oddajo v zavod tako:

- da jim pojasni vzroke za izločitev otroka iz domačega okolja,
- da opiše zavod in življenje v njem,
- da prikaže realne možnosti za splošno in poklic- no usposabljanje otroka v zavodu ter možnosti za njegov nadaljnji osebni razvoj,
- da staršem in otroku prikaže, da je uspešnost zavodske prevzgoje odvisna od njihovega sodelo- vanja v procesu prevzgoje, čas bivanja otroka v zavodu pa je odvisen od doseženih uspehov.

Med priprave za oddajo otroka v zavod spada tudi dogovor o tem, kdo bo otroka peljal v zavod. Ob sami oddaji otroka v zavod mora skrbstveni organ vzgojnemu zavodu pismeno sporočiti ime socialnega delavca, ki je pripravljala starše in otroka na oddajo

v zavod, kakšna stopnja pripravljenosti je bila dosežena in prav tako ime socialnega delavca, ki bo delal z otrokovimi starši in okoljem, v času, ko se ta nahaja v zavodu.

Ludvik MILANEZ

POVEZAVA DELA SOCIALNE SLUŽBE V GOSPODARSKI ORGANIZACIJI

Potem, ko smo si zasnovali osnovni koncept dela socialne službe v gospodarstvu in smo tej službi določili tudi mesto v gospodarski organizaciji ter jo funkcionalno vključiti v organizacijsko obliko kadrovsko-socialnega sektorja in nadalje socialne skupine, ostanemo na dolgu, da nekoliko bolj osvetlimo naslednja področja:

- Razmejitev in povezava dela socialne službe in socialnega dela
- Skupno delovanje socialne službe in delavcev drugih služb, ki jih socialna služba pridobi za reševanje posameznih nalog
- Sodelovanje socialne službe z ostalimi službami.

1. Razmejitev in povezava dela socialne službe in socialnega dela

Obnovimo si najprej definiciji pojmov "socialna služba" in "socialno delo", ki bosta v nadaljnjem detailiranju pridobivala na specifičnem pomenu.

Ta članek je nadaljevanje članka "Dejavnost in organizacija socialne službe v gospodarstvu", ki je bil objavljen v številki 4-5 letnika VI - 1967 tega lista.

Socialno delo je delo, ki ga opravlja družba za reševanje svojih socialnih vprašanj.

Socialna služba je organizirana strokovna dejavnost za izvajanje konkretnih nalog socialne politike (in s tem socialnega dela).

Pojem "socialno delo" torej zajema več kot pojem "socialna služba" (seveda se zavedamo, da pojma nista direktno primerljiva); v reševanju nalog s področja socialnega dela sodelujejo več ali manj vsi člani družbene skupnosti, njeni samoupravni organizmi, družbene organizacije itd., poleg teh pa delujejo na tem področju posebej za to usposobljeni člani družbene skupnosti in specializirane institucije, ki se s socialno problematiko ukvarjajo sistematično in strokovno ter poklicno oziroma stalno. Ti, slednji, delujejo kot socialna služba.

V gospodarski organizaciji imata obravnavana pojma naslednje razsežnosti. Naloge s področja socialnega dela rešuje vsa delovna skupnost in to po več poteh: direktno preko posameznih članov, indirektno (na principu dogovorā med člani delovne skupnosti) pa preko samoupravnih organov, vplivnih organizacij, društev in drugih interesnih skupin znotraj gospodarske organizacije. Naštejmo tu nekaj pomembnejših nalog: pobuda, diskusija in odločanje o stanovanjski problematiki, prehrani, rekreaciji, nadalje problematiki posebnih kategorij delavcev in problemih posameznikov. Vidimo, da zajema krog nalog s področja socialnega dela vsa področja, ki so sicer značilna za delo socialne službe.

Bistvene razlike (socialno delo - socialna služba) ugotovimo v obravnavanju posameznih vprašanj. Zgoraj omenjeni organi obravnavajo vprašanja, ki so bila strokovno že obdelana oziroma imajo vedno možnost, da dajo ta vprašanja v strokovno obdelavo ali zahtevajo mnenje posameznih služb. Navadno je služba, ki da tako mnenje, ali prispeva strokovno obdelavo problema, kar socialna služba, lahko pa so tudi druge službe (npr. ekonomska, pravna).

Pravzaprav smo bistveno razliko že ugotovili: socialna služba, v primerjavi z ostalimi nositelji socialnega dela, obravnava socialne probleme strokovno, medtem ko jih ostali nositelji socialnega dela v gospodarski organizaciji obravnavajo potem, ko so strokovno že obdelana ali brez posebne strokovne obdelave, če ta ni potrebna.^x

Obstoja tudi funkcija članov delovne skupnosti, ki pri naša še pomembnejšo razliko v obravnavo socialnih problemov na omenjenih nivojih. To je funkcija odločanja o vseh pomembnejših zadevah s področja celotnega socialnega dela in s tem tudi dela socialne službe. To je sicer splošna funkcija članov delovne skupnosti (samoupravnih organov), ki velja tudi za vsa ostala delovna področja v gospodarski organizaciji, vendar ima zaradi specifičnosti obravnavanega področja v našem primeru še poseben pomen ter ravno zaradi tega posega morda v več podrobnosti kot na drugih področjih.

Po razmišljanju nam ni treba posebej poudarjati, kako pomembno je skupno delovanje na relaciji socialna služba - samoupravni organi in skupine delavcev.

Nekaj več pa bi nemara kazalo spregovoriti o skupnem delovanju socialne službe in delavcev z drugih delovnih področij, ki jih ta služba pridobi za reševanje posameznih nalog. Naloge so lahko širšega značaja, lahko pa so to tudi posamezne naloge, tipične za delovno področje socialne službe.

---

^x Teh trditev pa ne smemo vzeti absolutno. Tako je n.pr. v posebnih primerih nositelj dejavnosti tudi katera od ostalih strokovnih služb, tedaj seveda ne moremo reči, da obravnavana problematika ni obdelana strokovno, trdimo pa lahko, da ni obdelana po specifičnih metodah dela socialne službe, zavedajoč se pri tem, da je razlaga umestna zgolj zaradi težnje po čim doslednejši izpeljavi diferenciacije del.

2. Skupno delovanje socialne službe in delavcev drugih služb, ki jih socialna služba pridobi za reševanje posameznih nalog.

Na tem mestu obravnavamo samo skupno delovanje socialne službe s posameznimi delavci drugih služb, ki jih socialna služba pridobi za skupno delo ter pri tem pomagajo neposredno in zavestno pri reševanju socialne problematike.

Ti delavci so lahko delavci različnih služb in specialnosti, ki ravno zaradi svojega neposrednega angažiranja in zavestnega dela pri reševanju socialnih vprašanj pomenijo most med dejavnostjo socialne službe in službe oz. specialnosti, kateri pripadajo, obenem pa tudi zelo koristno neposredno pomoč socialni službi. Ne postavljamo nobenih mej glede tega, kateri službi naj ti delavci pripadajo, niti ne omejitev glede kvalifikacijske strukture teh delavcev oz. nivoja njihove splošne in strokovne izobrazbe. Seveda so to lahko tudi delavci z delovnih področij, na katerih se tudi sami profesionalno in kvalificirano ukvarjajo s človekom pri delu, torej tudi z delovnih področij, ki so poleg socialne službe organizacijsko povezana v kadrovsko-socialnem sektorju. Samo sodelovanje s službami, ki jim taki strokovni delavci pripadajo, bomo obdelali pozneje.

Posebno skrb moramo posvetiti pridobivanju delavcev za delo na področju dejavnosti socialne službe ali na področju socialnega dela v širšem smislu. Pridobivanje je lahko do neke mere usmerjeno.

1. Najprej moramo vedeti, na katerem konkretnem področju (ožjem ali širšem), želimo skupno delovanje vzpodbuditi.
2. Z ozirom na področje izberemo eno ali več služb, katerih delavci bi prišli v poštev za skupno delo
3. Nadaljujemo izbor v okviru služb, njihovih organizacijskih enot, tudi delovnih mest

4. Sledi najpomembnejše - neposredni izbor in nagovor delavca za skupno delo. Sem sodi:

- ugotavljanje osebnostnih lastnosti
- ugotavljanje splošne razgledanosti
- ugotavljanje moralnih norm
- ugotavljanje splošnega in strokovnega ugleda
- ugotavljanje sposobnosti za delo z ljudmi itd.

Od teh naših zaznav bo v veliki meri odvisna intenziteta našega skupnega delovanja z delavcem. Vkljub velikemu pomenu pa v prizadevanjih za spoznavanje delavca ne smemo iti predaleč: V nobenem primeru ne smejo naša prizadevanja degenerirati v poskus "testiranja kandidata". Pred očmi moramo vedno imeti dejstvo, da smo kandidati pravzaprav mi in naša služba ter še pomembno okolnost, da tudi delavec, s katerim prihajamo v stik ocenjuje nas in našo službo. Še zlasti se moramo izogibati za delavca neprijetnemu zbiranju informacij o njem.

5. Nagovoru delavca sledi razgovor, v katerem delavcu, če je to potrebno, razložimo področje in pomen dela, organizacijo socialne službe, lahko tudi posamezne težave, ki nastopajo pri delu službe. Naša predstavitev službe mora biti realna, vendar raje optimistična kot pesimistična. Neugodne napovedi o zahtevah dela naj imajo vedno protiutež, ki naj bo zlasti v družbenem pomenu dejavnosti. Našo razlago in prepričevalnost pri pridobivanju kandidata lahko dopolnimo z izraženo lastno pripravljenostjo, da mu pri nadaljnjem skupnem delovanju pomagamo pri poglobljanju znanja in izkušenj, ki jih že ima na področju socialnega dela. Tu pomeni naša aktivnost prirodno nadaljevanje predstavitve socialne službe.

V praksi ponavadi teče proces pridobivanja kandidatov za skupno delovanje bolj spontano. Vse, ali večji del navedenih faz, pride do izraza morda le pri prvem nastopu socialne službe v gospodarski organizaciji. Prav

pa je vendarle, da smo na posamezne elemente, ki jih faze vključujejo, pozorni ter jih sprejmemo kot pripomoček za doseg željenega skupnega delovanja.

Nadaljnje skupno delovanje več ali manj usmerjajo situacije, v katerih se pri delu znajdemo. Pozorni moramo biti zlasti na to, da zahtevnost skupnih nalog stopnjujemo enakomerno, da ohranjamo svoje kritično stališče do reševanja problemov na posameznih stopnjah, enako kritično stališče vzpodbudimo ali ohranjamo pri delavcu, ki z nami dela, pri tem pa puščamo odprta vrata neomejenim možnostim, da ob pravem času stopnjujemo pri delavcu, ki z nami dela, zavest o uspešnosti in pridobitnosti njegovega delovanja.

Prenašanje nalog ima svojo zgornjo mejo. Prav je, da si jo (če je potrebno tudi z našo pomočjo) postavi delavec, ki z nami dela, sam, da z njo računa in zna v posameznem primeru pri delu poiskati strokovno pomoč, pa tudi nadaljnje delo v celoti opustiti. Ta občutek moramo delavcu, v kolikor ga še nima, posredovati, ne smemo se zanesti, da bomo lahko ob pravem trenutku zavrli nepravilen potek dela sami, čeprav potrebnih mer opreznosti tudi potem, ko smo pri delavcu določeno samokritičnost že dosegli, ne smemo opustiti. Tu mislimo na občasne konsultacije, diskreten vpogled v opravljeno delo; vzpodbude, sugestije in napotke, ki temu sledijo.

Premišljenost je tu zelo umestna, saj je delo na obravnavanem področju tako "človeško" človeku, ki ima formirana že neka lastna stališča do posameznih problemov, ali ki dela na katerem od drugih področij dela s človekom, tako blizu, da kdaj pa kdaj nehote s svojo aktivnostjo, pregloboko seže s svojo roko v "vrečo s semenom dobrote", omamlja se ob posameznih trenutnih ali delnih uspehih, ob koncu pa ponavadi zaključi svoje intervencije v globokem razočaranju in prepričanju, da so ljudje njegovo pomoč izrabili, da je niso bili vredni itd. Tak človek naredi škodo ljudem, ki jih je hotel pomagati, on sam pa je za nadaljnje skupno delovanje seveda izgubljen, še več, lastne neuspehe posplošuje tudi na delo socialne službe.

v njem raste žavest, da mora biti tudi ta neuspešna in nepotrebna.

Socialna služba ne pozna posebnih strokovnih barrier (izražanje v tujem ali neživem jeziku, manipuliranje z znanstveno dognanimi ali empiričnimi formulami ipd), zato pa mora s svojim delom na vsakem koraku znova odprto dokazovati strokovnost, s katero najlažje diktira meje, do katerih so lahko na področju socialnega dela uspešni tudi delavci drugih služb.

3. Sodelovanje socialne službe z ostalimi službami

Zaradi razumljivih omejitev na tem delovnem mestu spregovorimo le o karakterističnem sodelovanju socialne službe z nekaterimi službami, ki se tako kot ona ukvarjajo poklicno s človekom pri delu. Te službe so:

- kadrovska služba
- psihološka služba
- služba varnosti pri delu
- zdravstvena služba s službo medicine dela

Naštete službe proučujejo, vsaka s svojega specifičnega aspekta človeka v delovnem okolju. V veliko primerih ravno socialna služba v svojim širokim delokrogu njihovo dejavnost povezuje.

Najboljše jamstvo za uspešno sodelovanje služb je spoznanje, da službe in njihovi strokovni delavci le s skupnim delom lahko polnovredno doprinašajo svoj delež k obogatitvi človekovega dela, k humanizaciji dela. Pot za doseg tega spoznanja je v medsebojnem informiranju o delu, specifičnih aspektih in metodah proučevanja problematike. Nujen pogoj za uspešno delovno zблиževanje je lastna želja strokovnih delavcev teh služb po sodelovanju. Slednja je determinirana z objektivno odgovornostjo prizadetih strokovnih delavcev oziroma služb do začrtanega skupnega cilja.

PROBLEMATIKA CIGANOV V OBČINI TREBNJE

Cigani so kot posebna narodnostna skupina prišli iz Azije v Evropo že pred turškimi vpadi. Ob preseljevanju jih je precej ostalo tudi na ozemlju Jugoslavije. S seboj so prinesli svoje običaje in jezik, ki ga še danes uporabljajo.

Že v 15. stoletju jih najdemo na območju Dolenjske v dolini reke Krke. Od tu so se preseljevali naprej in se ustavili tudi na območju naše občine, kjer živijo še danes. Šotore so postavljali v odročnih krajih, oddaljene od večjih naselij, ker so se tu počutili varni, predvsem pa so imeli zaradi zaostalosti pogoje za svoje nomadsko življenje.

Še danes se selijo iz kraja v kraj in živijo kot nomadi. Množično se vdajajo klateštvu, brezdelju, predvsem pa so podvrženi kaznivim dejanjem (tatvine). Iz socialno-zdravstvenega in kulturnega vidika jih ocenjujemo za necivilizirano skupino ljudi, ki se niso podredili splošnim družbenim normam. Ker nimajo želje po udobnem življenju, se izogibajo vsake odgovornosti do družbe, predvsem pa nimajo volje do dela. Brezdelje pri Ciganih je vezano na njihovo vzgojo, saj si že od mladosti dalje niso pridobili nobenih delovnih navad. Če hočejo zadostiti svojim najosnovnejšim potrebam, se poslužujejo tatvin. Le malo je tistih, ki redno delajo in jim je ta dohodek tudi edini vir preživljanja. Cigani so podvrženi med drugim tudi prosjačenju, na kar predvsem navajajo otroke.

Število Ciganov ne narašča, ker je umrljivost pri njih mnogo večja kot pri ostalem prebivalstvu. Povprečna starost, ki jo dosegajo Cigani, je 35 - 40 let, pri ostalih pa že nad 60 let. Veliko umirajo ciganski otroci že takoj po rojstvu, ker Ciganke običajno rodijo v gozdu, kjer pa ni niti minimalnih hi-

gienskih pogojev. V letu 1964 je bil izveden prvi popis Ciganov. Takrat je živel na območju občine lo5 Ciganov v 25 družinah. V letu 1965 se število ni spremenilo. V mesecu juliju 1968 pa smo ob popisu ugotovili, da je na območju občine lo6 Ciganov, ki živijo v 21 družinskih skupnostih.

Ciganska družina je številčno velika in je med seboj tesno povezana, prav tako je tudi povezana z ožjo in širšo cigansko sosesko. Prav nasprotno pa so Cigani skoraj vedno v sporu z ostalim prebivalstvom, kar je posledica njihovega načina življenja. Kmetom delajo škodo (sekaajo les, uničujejo travnike, kradejo poljske pridelke) in jih ti zato preganjajo. Cigani menijo, da je to do njih krivično. Redijo namreč živali (konje, pse) in ker nimajo svoje zemlje, se poslužujejo tatvin za nabavo krme.

Na območju občine se Cigani trenutno zadržujejo v gozdovih pri Dol. Nemški vasi, Medvedjem selu, Veliki Loki, Velikem Gabru in Dobrniču. Od lo6 Ciganov je 29 odraslih moških, 24 odraslih žena, 25 šoloobveznih ter 28 predšolskih otrok. Od navedenih Ciganov lahko upoštevamo 26 moških, ki bi prišli v poštev za zaposlitev. 3 so namreč zaradi starosti, invalidnosti in duševne zaostalosti za pridobitno delo nesposobni. Ciganke imajo veliko število otrok, zato v večini ne pridejo v poštev za zaposlitev. Ker so na otroke čustveno močno navezane, jih ne bi zaupale v varstvo drugi osebi. Trenutno sta v občini redno zaposlena le 2 Cigana, in sicer Hudorovac Gregor pri KZ Trebnje in Stojko Jože pri GO Trebnje. Ostali pa se preživljajo iz sezonskega dela kot priložnostni gradbeni delavci ali pa od prosjačenja. Družina Malovec Rudija pa se preživlja od občasne materialne pomoči v obliki prehrambenih artiklov s strani SOB Trebnje.

Cigani so še vedno pristni nomadi, zato vse njihove družine spremljajo isti problemi, in sicer:

- neprimerna in nehigienska stanovanja (šotori),
- neobiskovanje šole in s tem v zvezi 100 % nepismenost

- zdravstveni problemi in
- stalno naraščanje kriminalitete.

Ciganska taborišča se nahajajo v gozdovih, daleč stran od vode in so leglo raznih nalezljivih bolezni. Ker Cigani niso seznanjeni s posledicami, ki jih povzroča prenašanje bacilov in se ne pridružujejo osnovnih higienskih zahtev, okužujejo z nalezljivimi boleznimi tudi druge prebivalce.

Hrano pripravljajo na prostem, ki pa ni niti kalorična niti izbrana. Zato seveda otroci niso primerno hranjeni, prav tako ne odrasli in masovno boleajo za socialnimi boleznimi, predvsem za TBC, rahitizom, revmo, raznimi srčnimi in rakastimi obolenji. Navodil zdravnikov se ne pridružujejo, neradi pa so na stacionarnem zdravljenju. Ni redke primer, da Cigani samovoljno zapustijo bolnico, se skrivajo pred ukrepi zdravstvene in sanitarne službe in jih je večkrat potrebno s silo vračati v bolnice. Vse to je povezano z njihovo zdravstveno neprosvetljenostjo in pomanjkanjem zdravstvene vzgoje. Ker je to posledica zaostalosti, ne najdemo teh problemov samo med Cigani, pač pa tudi med ostalimi prebivalci.

Zaradi nomadskega življenja se ne morejo navaditi stanovanja v hiši. Le 2 ciganski družini stanujeta v zasilnem stanovanju, ostali pa v šotorih. V letu 1965/66 smo nudili stanovanje družini Brajdič Antona v gradu Trebnjem, vendar je tu ostal le eno leto, nato pa je odšel zopet pod šotor in se vrnil v staro cigansko življenje. V letošnjem letu zahtevata 2 družini stanovanje in sicer želita vsaj zasilne prostore v hiši ali pa da bi se jima nabavilo vagon. Brajdič Miha si je star rabljen železniški vagon že kupil in čaka sedaj na lokacijo za postavitve.

Najhujši problem med Cigani je splošna nepismenost. Ciganski otroci ne obiskujejo šole, razen iz 2 družin. Ker se tudi njihovi starši niso izobraževali, ne čutijo potrebe, da bi svojim otrokom omogo-

čili primerno izobrazbo. Večkrat sicer otroka pošljejo v šolo, ki pa zaradi menjave bivališča staršev šolo zapusti, pozneje pa se več ne vključuje. Tisti otroci, ki šolo obiskujejo, težko napredujejo. Vzrok ni v tem, da so Cigani duševno slabše razviti, so pa socialno zelo zaostali in brez delovnih navad, ki si jih otrok pridobiva že od 3 leta starosti dalje. Velike težave jim dela slovenski jezik, ker doma govorijo cigansščino. Ker težko napredujejo, izgubijo veselje do učenja, s strani staršev pa nimajo moralne podpore. Nekateri Cigani so sicer za silo pismeni, toda tega so se naučili šele kot odrasli ljudje. Ker nimajo primerne izobrazbe, si težko najdejo zaposlitev.

Če se spomnimo nekaj let nazaj, vemo, da so se takoj po vojni pretežno Cigani zaposlovali kot delavci v opekarnah, v kamnolomih, kot drobilci kamenja na cestah, že po naravi pa so dobri kovači. Ker to vrsto opravil sedaj opravljajo pretežno s stroji, so se pač morali Cigani umakniti. Z razvojem industrije je težnja vsakega podjetja, da zaposluje kvalificirano delovno silo, kar pa Cigani niso. Poleg tega so Cigani v pretežni večini neresni glede prihajanja na delo in se jih podjetja branijo sprejeti v redno delovno razmerje.

Ob prilivu kmečke mladine v industrijo se je število zaposlenih in skrb za njihovo izobraževanje naglo večalo. Ciganom v tem času ni nihče posvečal posebne pozornosti in so ostali kot sezonski delavci. Ta način zaposlovanja so ohranili še danes. Moški imajo kljub problemom, ki spremljajo njihovo zaposlovanje, še vedno možnost zaposlitve pri gradbenih podjetjih ali gozdnih gospodarstvih.

Večji problem je zaposlovanje ciganskih žena, ki praktično že s 14 letom sklepajo zakonske zveze, in rodijo veliko število otrok. Cigani živijo v konkubinatih. S tem, ko si ciganski fant in dekle postavita lastni šotor, je za njiju sklenjena zakonska zveza. Posledice konkubinatov so v tem, da so vsi otroci nezakonski, žene pa ne uživajo istih pravic iz delovnega razmerja moža, kot bi v primeru uradno sklenjene zakonske zveze.

Starši v tem smislu vplivajo na otroke, ki jih seveda posnemajo in zato ni čudno, če je Ciganka že pri 14 ali 15 letih mati, čeprav osebno in fizično ni zrela za to nalogo. Ker so posledice konkubinatov pri vzgoji mladine zelo resne in nevarne, predvsem pa, ker že mlajši mladoletniki živijo v divjih zakonih, bi bilo potrebno predvsem družinske skupnosti, kjer je eden izmed partnerjev mladoleten, preganjati po 193. členu kazenskega zakona, prav tako pa tudi starše, ki te skupnosti dovoljujejo.

Kako prevzgojiti Cigane? To je resen in zelo pereč problem, ki ga ni mogoče rešiti v enem ali dveh letih. Šele bodoče generacije bi lahko zaživele normalno življenje, če bi s Cigani delali sistematično in koordinirano. Gotovo pa je, da jih moramo jemati take kot so in se v določenih primerih poslužiti tudi prisilnih ukrepov. Cigan je sicer osebnost z dobrimi in slabimi lastnostmi, je pa seveda zaradi posebnih pogojev, v katerih živi, za nas drugačen. Gledamo jih kot lenuhe, delomrzneže in kriminalce. Menimo, da Cigani niso brez krivde za takšen način življenja, na drugi strani pa si moramo priznati, da je družba dolgo časa zanemarjala njihove probleme. Še danes gotovi ljudje mislijo, da Ciganu ni vredno pomagati. Če pogledamo, kaj smo za njih storili, nam bo verjetno vsaj delno razumljivo marsikatero "slabo" dejanje, s katerim Cigani rešujejo svoje probleme, predvsem pa nam bo razumljiva njihova borba za obstoj, ki ni v skladu z družbenimi normami. Priznati pa moramo, da so imeli Cigani večkrat priložnost za izboljšanje svojega življenja, vendar se tega niso poslužili. Po vojni so bili vsi zaposleni, le malo pa je njih, ki so si takrat začeli graditi hiše in so se prilagodili novemu življenju.

Opažamo, da kriminaliteta pri Ciganih narašča. Cigani ne kršijo zakonov zato, ker jih ne bi poznali, temveč zato, ker živijo v pomanjkanju in ker se na drugi strani hočejo delno maščevati nad ostalimi prebivalci, s katerimi skoraj vedno živijo v sporu. Kriminaliteta se pojavlja predvsem v starosti od 18 - 30 let, v jesenskem in zimskem času. Iz naslednjih tabel je razvidno, koliko je bilo v letih 1966, 1967 in v

I. polovici leta 1968 storjenih prekrškov in izvršenih kaznivih dejanj po Ciganih.

Leto	Vrsta prekrška	Šte- vilo	Udeleženi storilcev			
			m.	ž.	polno- letni	mlado- letni
1966	Pretepanje na javnem kraju	8	25	2	26	1
	Nedostojno vedenje na javnem kraju	9	19	1	20	
	Kršitve prometnih predpisov	6	7		7	
	Raznašanje kužnih bolezni	4	9		9	
	Skupaj	27	60	3	62	1
1967	Pretepanje na javnem kraju	4	10		10	
	Nedostojno vedenje na javnem kraju	2	2		2	
	Klateštvo in brezdelje	3	21		20	1
	Beračenje	2	3		3	
	Opustitev zavarovanja nevarnih živali - psov	2	2		2	
	Skupaj	13	38		37	1
I. pol. letje 1968	Beračenje	1	2		1	1
	Klateštvo in brezdelje	3	6		6	
	Pretepanje na jav.kr.	2	5		4	1
	Nedostojno vedenje	1	2		1	1
	Opustitev zavar.psov	1	3		3	
	Kršitve prom.predp.	1	1		1	
	SKUPAJ	9	19		16	3

Izvršena kazniva dejanja po Ciganih:

Leto	Vrsta kaz. dejanja	Števi- lo de- janj	Udeleženi osumljencev			
			m.	ž.	polno- letni	mlado- letni
1966	Velika tatvina	1	2		2	
	Tatvina	3	7		7	
	Majhne tatvine	1	1			1
	Lahke telesne poškodbe	4	10		8	2
	Skupaj	9	20		17	3
1967	Velika tatvina	5	5		3	2
	Tatvina	5	10		8	2
	Majhna tatvina	2	3		3	
	Lahka telesna poškodba	2	5		3	2
	Skupaj	14	23		17	6
I. pol. letje 1968	Velika tatvina	2	3			3
	Majhna tatvina	1	2		2	
	Gozdne tatvine	1	8		8	
	Prikrivanje	1		1	1	
	Huda telesna poš- kodba	1	1			1
	Kršitev nedotakljivi- vosti stanovanja	1	2		2	
	Skupaj	7	16	1	13	4

Podatki nam kažejo, da upravne kazni upadajo, dočim rastejo kazniva dejanja. Število dejanj je manjše kot število storilcev, ker Cigani nastopajo skupaj in je ob enem kaznivem dejanju ali prekršku udeleženi več oseb.

Kriminaliteta je spremljevalec vsake družbene skupnosti. Splošno pa je znano, da se z razvojem družbe in pospeševanjem civilizacije zmanjšuje število "primitivnih kaznivih dejanj". Pri Ciganih pa je ravno obratno. Cigani so storilci prekrškov in kaznivih dejanj, ki spremljajo necivilizirano družbo in pomanjkanje izobrazbe, predvsem pa materialno ogroženost. Med storilci je procentualno precej mladoletnih oseb. Tudi prevzgoja teh, ki pridejo pod nadzorstvo skrbstvenega organa, je otežkočena. Mladoletniki - Cigani so fizično slabotni, nepismeni in jim preko zaposlitve težko pomagamo. Ker pa se skupaj s starši selijo, je nadzor otežkočen in tako ponovno zapadejo pod vplivom odraslih kršilcev zakona v kriminaliteto.

Zelo pereč problem, ki spremlja kriminaliteto, je alkoholizem pri Ciganih. Cigani svoje zaslužke pretežno upravljajo skupaj z drugimi. Ko imajo denar, se zbirajo po gostilnah in pijančujejo. Pod vplivom alkohola ne morejo kontrolirati svojih dejanj in v takem stanju kršijo javni red in mir, se pretepajo in neredko pride med njimi do krvavih obračunavanj. S takim nesmotrnim zapravljanjem denarja trpijo pomanjkanje in kljub precejšnjim zaslužkom v poletnih mesecih, živijo v bedi.

Cigani so družbeno in politično pasivni. To pa predvsem zaradi zaostalosti in neznanja.

Po ustavi uživajo iste pravice in dolžnosti kot drugi občani. Dejstvo pa je, da se Cigani svojih pravic močno zavedajo in jih izkoriščajo, dočim so do dolžnosti indiferentni in jih ne izpolnjujejo kot ostali.

Ker Cigani živijo na našem terenu že stoletje, se pač moramo sprijazniti z dejstvom, da bodo tukaj tudi ostali. Vsako govorjenje, da jih je treba izgnati, preganjati in podobno, je krivično in v nasprotju z ustavo. Je pa dejstvo, da taki kot so sedaj, resnično ustvarjajo probleme, ki pa jih bomo morali reševati. Le civilizacija teh ljudi bi odpravila odpor občanov do njih. Če bi Cigani normalno stanovali v hišah, otroci obiskovali šole, starši pa bili zaposleni, bi

še le takrat lahko govorili, da so enakopravni člani družbene skupnosti. Dokler pa živijo pod šotorom, kjer ni pogojev za normalno življenje, je zastoj kritiziranja in obravnavanje teh ljudi ter pričakovanje, da bodo sami spoznali, da njihovo življenje ni v skladu z družbeno skupnostjo v kateri živijo.

Ciganom je potrebno pomagati. Do rezultatov, ki jih pričakujemo, bomo prišli le preko sodelovanja občine z družbeno-političnimi organizacijami, krajevnimi skupnostmi in gospodarskimi organizacijami, predvsem pa z izobraževanjem ciganskih otrok. Izobraževanje Ciganov je edina pot, ki vodi do njihove civilizacije. Ker pod sedanjimi pogoji nimajo možnosti obiskovanja šole, bo potrebno staršem pomagati do skromnega vsaj za silo urejenega doma in zaposlitve.

Problem Ciganov ni samo v naši občini, pač pa tudi v vseh sosednjih. Občina Novo mesto se s tem problemom že 3 leta resno in sistematično ukvarja in ne brez uspeha. Seveda so v te manene zagotovili precej materialnih sredstev, še več pa truda posameznikov, ki se ukvarjajo s to problematiko.

Tudi pri nas se je že v letu 1965 obravnavala ta problematika preko skupščine in sveta za zdravstvo in socialno varstvo. Socialna služba pa je začela delati na tem problemu na podlagi sklepov skupščine. Ker ni bilo zagotovljenih materialnih sredstev, se kaj več kot dodelitev materialnih pomoči in iskanje zaposlitve, ni storilo. Eni družini smo sicer uredili stanovanje, ki pa ga je po enem letu zapustila. Pričakovati moramo, da bomo pri tem delu večkrat razočarani, vendar pa ga ne smemo zanemariti in te težave prikriti z izgovorom, da se za Cigane ni vredno truditi.

Da bi prišli do pozitivnih rezultatov in da bi se ta problematika začela reševati, predlagamo sledeče:

1. Število Ciganov, ki živijo na našem območju, je znano, vendar vsi ti ljudje še danes niso uradno prijavljeni po krajevnih uradih. Zato naj bi krajevni uradi vodili evidenco Ciganov, ki živijo na

njihovem območju in jih sproti vabili glede prijav.

2. V urbanistični načrt občine naj bi vnesli tudi bivališča, kjer bi se nastanili Cigani. Seveda bi morala biti ta blizu Trebnjega in Mirne, na parcelah SLP, ker bi lahko Cigani v bližini dobili zaposlitev. Blizu teh bivališč bi morali imeti zagotovljeno vodo in elektriko. V taka taborišča naj bi zaenkrat nastanili Cigane s šotori, za tiste pa, ki imajo že barake (družini v Mokronogu in v Koritih) naj ostanejo v starem bivališču. Nekateri Cigani želijo barake ali vagoni, kjer bi si uredili stanovanje. Za te prosilce bi bilo potrebno nabaviti nekaj vagonov, vendar jih namestiti stran od šotorišč. Lokacijo za ciganska bivališča naj pripravi oddelek za gospodarstvo pri SOb Trebnje.
3. Vse klateže - Cigane, ki bi se priseljevali iz ostalih občin na naše območje, naj organi milice takoj vrnejo v matično občino, oziroma naj jih preko sodnika za prekrške preganjajo.
4. Za reševanje tega problema, ki je vezan na materialne izdatke, naj skupščina v letu 1969 zagotovi vsaj nekaj materialnih sredstev, ki bi jih uporabili predvsem za nabavo vagonov ali pa gradbenega materiala.
5. Problematika Ciganov ni samo problem občine Trebnje, zato bi bilo prav, da jo posredujemo republiškim organom, ki naj bi po možnosti z zakonom prepovedali bivanje pod šotorom (stalno). Na podlagi tega bi Cigane lahko kazensko preganjali. To bi bil osnovni ukrep, vendar pod pogojem, da jim sporedno nudimo pomoč pri urejanju stanovanj.
6. Večkrat se zgodi, da nekatere gospodarske organizacije najemajo sezonsko delovno silo iz drugih občin, predvsem pa med njimi Cigane. Ti Cigani, ki pridejo na naše območje, s seboj pripeljejo veliko število družinskih članov in povzročajo nered, hkrati pa s tem zasedajo delovna mesta, ki bi jih

lahko dobili Cigani iz naše občine. Zato predlagano, da bi v bodoče gospodarske organizacije, ki bodo sprejemale sezonsko ali pa redno nekvalificirano delovno silo, predvsem zaposlovale Cigane iz območja občine Trebnje.

7. O problemu Ciganov pa se naj bi seznanili tudi drugi organi v občini, predvsem pa občani sami, ki bi morali sodelovati pri civilizaciji Ciganov, s tem, da ne bi povzročali problemov ob nastanitvi Ciganov in se pritoževali, če bi nastanili Cigana blizu naselja, seveda, če bi bila ciganska družina v redu in če bi se podredila zahtevam kraja. Tiste Cigane, ki živijo od svojega dela, pa ne bi smeli še naprej izolirati iz družbenega življenja.
8. Če bi nam uspelo obdržati Cigane na istem kraju, bi lahko vodili nadzor nad obiskovanjem šole ciganskih otrok. V kolikor pa ciganski starši otrok ne bi pošiljali redno v šolo, naj bi šole takoj te primere javljale sodniku za prekrške, ki bi jih na podlagi Zakona o šolstvu lahko kaznoval. Ciganskim otrokom se naj bi po možnosti zagotovilo brezplačne malice, predvsem pa tistim, kjer bi več otrok iz ene družine obiskovalo šolo, prvo leto šolanja pa tudi dodatna pomoč pri učenju.

Le z veliko prizadevanja in razumevanja bomo tekom let lahko prišli do pozitivnih rezultatov. Vsekakor pa bi loč občanom pomagali do normalnega življenja, do katerega imajo pravico, nimajo pa volje in trenutno možnosti da bi si ga sami ustvarili. Cigani sicer niso nedostopni in so pripravljeni sodelovati, zato jih ne smemo izključiti pri obravnavanju njihovih problemov. Prav bi bilo, da se z njimi pogovarjamo o problemih, ki se tičejo le njih in tudi njih zadolžimo, da bodo pomagali pri reševanju. Če bomo resno in dosledno izvajali naloge, ki si jih bomo zadali ob programiranju dela na tem področju, gotovo Cigani ne bodo vedno ostali cigani.

NEKAJ BESED O INFORMATIVNEM SESTANKU
IN RAZGOVORU Z NOVOSPREJETIMI BOLNIKI V BOLNICI

V Inštitutu za pljučne bolezni in tuberkulozo na Golniku že vrsto let prirejamo informativnâ sestanek in razgovor z novosprejetimi bolniki. Sestanek je določen za vsak petek v tednu in nanj so povabljeni vsi pokretni novosprejeti bolniki, ki so prišli na zdravljenje v zadnjem tednu.

Na sestanku sodeluje pomočnik direktorja, glavna sestra Inštituta in socialni delavec. Namen takega sestanka je seznaniti novosprejete bolnike o najrazličnejših vprašanjih, ki zadevajo tudi nje. Poleg pozdravnega nagovora pomočnik direktorja seznaní bolnike o namenu in boleznih, ki se zdravijo v Inštitutu, o metodah zdravljenja katerih se pridružujejo zdravniki in ostalo medicinsko osebje, z eno besedo o tem, kaj kot bolniki od nas lahko pričakujejo in kaj jim ustanova kot taka lahko nudi. Seznaní jih tudi z dolžnostmi in pravicami glede na njihovo zdravstveno stanje. Nadalje glavna sestra v kratkih besedah seznaní bolnike s hišnim redom in sploh življenjem v Inštitutu. Pove jim, da se prizadevamo, da bi bilo njihovo bivanje čim prijetneje in zato jim za izkoriščanje prostega časa nudimo bogato knjižnico, gledanje televizije, 2x tedensko kino predstave, občasne druge prireditve, igranje šaha in še kaj. Opomni jih, kaj je v njihovem in našem interesu, da bi se kar najbolje počutili in kaj s tem v zvezi od njih pričakujemo.

Socialni delavec jih prav tako na kratko seznaní z vsebino in pomenom svojega dela s posebnim poudarkom, da bolnika obravnavamo kot psihofizično celoto, ne le strogo iz samega medicinskega vidika. O tem želim kot socialna delavka obširneje pisati: Besedam skrbi za človeka bolniki radi prisluhnejo, saj dostikrat zaradi

preobilice dela zdravstvenega in ostalega osebja, pogrešajo prav to. Teško si predstavljajo, da se bo v bolnici kdo zanimal še za njihove povsem osebne težave in probleme ter jih bo pripravljen tudi reševati. Takih težav je tudi dosti če obravnavamo bolnika kot psihofizično celoto in ga vzamemo takega kot je. S prihodom v bolnico ne pusti vse skrbi doma in se ne zanima le za strogo zdravljenje. Prav tako pa tudi moderne medicine ne zanima le samo obolenje, predvsem ne pri kroničnih ali socialnih boleznih, ampak tudi v kakšnih življenjskih razmerah je bolnik živel in v kakšne se bo vrnil po končani medicinski rehabilitaciji, da bo lahko obdržal pridobljeno zdravje.

Delo socialnega delavca je pri nas zelo pestro in obširno, kljub temu, da delamo le z bolnikom in terenskega dela skorajda ne poznamo. No, to je nekje tudi opravičljivo, saj Inštitut lahko obravnavamo kot specifičen zdravstveni zavod v katerem se zdravijo ne le bolniki iz bližnje okolice ali gorenjske regije, pač pa iz vse ožje domovine in tudi iz vseh ostalih republik. Glede na to, da že po naravi bolezni traja zdravljenje daljši čas, je bolnikom socialna služba še posebno potrebna. Že sami bolniki se radi obračajo na socialnega delavca po sledečih vprašanjih: zaposleni glede pojasnil o višini in obračunu nadomestila osebnega dohodka, ki jim pripada v času zdravljenja v stacionariju; upokojenci, najsi bo osebni, invalidski ali družinski se zanimajo za višino pokojnine do katere so upravičeni v času hospitalizacije; kmečki zavarovanci glede participacije pri oskrbnem dnevu in podobno. Zapažamo tudi, da se iz leta v leto povečuje število starejših bolnikov, katerim je potrebno urejati najosnovnejše življenjske pogoje, ki iz kakršnih koli razlogov nimajo urejenih. Pogosto delamo predloge za dodelitev družbeno denarnih pomoči, predloge za sprejem bolnika po končanem zdravljenju v domsko oskrbo ali tujo družino, predloge za znižanje davčnih obveznosti in drugo. So tudi primeri, ko je treba posredovati glede zaposlitve ali prenehanja delovnega razmerja, pri stalni ali začasni zaposlitvi. Svojestven problem pred-

stavljaajo stanovanjska vprašanja, ki so navadno zelo pereča in vezana tudi na družinske odnose. V zvezi s slednjim lahko rečemo, da nam kljub splošno znani težki stanovanjski situaciji v mnogih primerih le uspe ugodna rešitev. Številni so tudi primeri, ko je bolnik napoten na zdravljenje kot samoplačnik ali pa prav tako kot nezavarovana oseba s tem, da stroške zdravljenja prevzame pristojna občina. V takih primerih intenzivno delamo po vprašanju zdravstvenega varstva iz raznih naslovov.

Take vrste informativni sestanek je po našem mnenju zelo primeren in koristen. Bolnik je navadno ob sprejemu na hospitalno zdravljenje ves betežen, prej slabe kot dobre volje in dostikrat tudi nezaupljiv. Tak razgovor mu da vpogled v novo okolje odnosno življenje v bolnici, kateremu se bo moral za določen čas prilagoditi.

Socialni delavec je pri svojem delu torej v stalnem kontaktu z bolnikom in zdravnikom ter zdravstvenim osebjem. Pri obravnavanju vsakega primera so mu nujno potrebni podatki o zdravstvenem stanju bolnika, o predvideni dolžini zdravljenja, o njegovem ponašanju in podobno. Na zunaj pa kot sem že omenila, terenskega dela skorajda ne poznamo, pač pa smo vezani na pisano besedo - korespondenco. Sodelujemo predvsem s komunalnimi zavodi za socialno zavarovanje, občinami, centri odnosno zavodi za socialno delo, krajevnimi skupnostmi, svojci bolnikov in drugimi.

Organizirana socialna služba v zdravstvenih zavodih je redka in zelo mlada, iz tega razloga tudi še nima neke tradicije. Socialni delavec, ki je zaposlen v takem zavodu se mora prilagoditi potrebam in zahtevam bolnikov, ki se v njem zdravijo in je pri svojem delu odvisen predvsem od svoje lastne iniciative in iznajdljivosti, da ne rečem od svojih lastnih sposobnosti. Da pa lahko uspešno deluje ni dovolj, da pozna vse predpise iz naše socialne, delovne, stanovanjske in druge zakonodaje, ki so nekje le osnova za njegovo delo, ampak mora biti tudi široko razgledan družbeni delavec.

Na koncu bi lahko iz svojih večletnih izkušenj dela z bolniki povzela, da so zelo hvaležni in prenekaterikrat presenečeni za našo pomoč in skrb in sploh za to, da se nekdo zanima za njihove osebne težave in življenske razmere, da si vzame čas in se z njimi pogovarja. Res je, da je v naši teoriji marsikaj lepo napisano, vendar je tudi res, da redkokdaj tisto najde svoje mesto v praksi. Pravi, iskreni in človeški odnosi naj bi bili vedno prisotni pri delu z bolnikom. Živimo v socialistični družbi, kjer nam pomeni in nam mora pomeniti največji kapital **ČLOVEK**. Ohraniti ga zdravega ali mu povrniti zdravje, ne le telesno, ampak tudi duševno, naj bo vsem zdravstvenim delavcem in sodelavcem osnovno načelo.

Z A K O N

o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja⁰¹ civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Žrtve fašističnega nasilja, civilne žrtve vojne in žrtve⁰ vojnega materiala, ki imajo 100-odstotno telesno okvaro po predpisih o invalidskem zavarovanju (v nadaljnjem besedilu: upravičenci), ter njihovi družinski člani imajo pravico do varstva po določbah tega zakona.

2. člen

Žrtev fašističnega nasilja je oseba, ki je utrpela okvaro organizma zaradi rane, poškodbe ali bolezni kot posledice sovražnega dejanja okupatorja ali njegovih pomagačev.

Civilna žrtev vojne je nevojaška oseba, ki je med vojno⁰ zaradi vojnih dogodkov utrpela okvaro organizma zaradi

rane ali poškodbe.

Žrtev vojnega materiala je nevojaška oseba, ki je utrpela okvaro organizma zaradi rane ali poškodbe, povzročene po zapuščenem vojaškem materialu.

3. člen

Oseba, ki je dobila okvaro kot udeleženelec sovražnih oboroženih ali drugih formacij ali pri dajanju pomoči sovražnim organizacijam, nima pravice po tem zakonu.

4. člen

Družinski člani po tem zakonu so: zakonec, zakonski in nezakonski otroci, posvojenci ter pastorki.

5. člen

Oblike varstva so:

1. osnovna denarna pomoč,
2. dodatek za postrežbo in tujo pomoč,
3. dodatna denarna pomoč,
4. zdravstveno varstvo,
5. rehabilitacija ter oskrbina v zvezi z rehabilitacijo,
6. ortopedski in tehnični pripomočki,
7. otroški dodatek.

6. člen

Upravičenec, ki ima zaradi 100-odstotne telesne okvare pravice tudi po drugih predpisih, lahko po tem zakonu uveljavlja samo razliko v višini denarnih dajatev, če so te višje, oziroma tisto, kar mu gre po tem zakonu več kot po drugih predpisih.

7. člen

Od denarnih prejemkov po tem zakonu se ne plačujejo prispevki, davki in ne druge obveznosti do družbene skupnosti.

8. člen

Pravic iz tega zakona ni mogoče prenesti na drugega, razen če zakonec ne določa drugače.

9. člen

Pravice po tem zakonu pripadajo upravičencu od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi zahteve za priznanje pravice.

Glede uživanja, izgube in prenehanja pravic po tem zakonu se primerno uporabljajo ustrezni predpisi o invalidskem zavarovanju, o zdravstvenem zavarovanju in o otroškem dodatku.

10. člen

Finančna sredstva, ki so potrebna za uživanje pravic po tem zakonu, zagotavlja SR Slovenija.

II. OBLIKE VARSTVA

11. člen

Osnovna denarna pomoč pripada upravičencu po tem zakonu ne glede na premoženjsko stanje, osebni dohodek ali kakršnekoli druge dohodke. Po smrti upravičenca pripada osnovna denarna pomoč družinskim članom, če izpolnjujejo posebne pogoje za družinsko pokojnino po predpisih o pokojniškem zavarovanju.

Osnovna denarna pomoč znaša 300 din mesečno.

13. člen

Pravico do dodatne denarne pomoči ima upravičenec, ki se glede na svoj osebni dohodek in osebni dohodek svojih družinskih članov izključno ali pretežno preživlja z denarnimi prejemki po tem zakonu.

Dodatna denarna pomoč znaša 30 % osnovne denarne pomoči za upravičenca in 15 % osnovne denarne pomoči za družinskega člana, če nimajo premoženja ali drugih dohodkov.

Dodatna denarna pomoč znaša 15 % osnovne denarne pomoči za upravičenca in 10 % osnovne denarne pomoči za družinskega člana, če imajo do 225 din letnega osebnega dohodka iz kmetijske dejavnosti ali do 150 din mesečnih drugih dohodkov na družinskega člana.

Dodatna denarna pomoč za otroke pripada pod pogoji iz 46. do 48. člena zakona o skupnostih otroškega varstva in o financiranju nekaterih oblik otroškega varstva v SR Sloveniji (Ur.l. SRS, št. 43-335/67).

14. člen

Pri priznavanju in določanju dodatne denarne pomoči se upoštevajo dohodki vseh družinskih članov, in sicer osebni dohodki iz kmetijske dejavnosti za preteklo leto, drugi dohodki pa v višini, v kateri so jih imeli zadnje tri mesece pred vložitvijo zahteve.

Če imajo upravičenec in njegovi družinski člani osebni dohodek iz kmetijstva in druge dohodke, se znesek letnega kmetijskega dohodka deli s številom 3, vsi drugi dohodki pa se v višini, ki pride mesečno na družinskega člana delijo s številom 2. Dodatna denarna pomoč pripada, če vsota obeh z deljenjem dobljenih izidov (količnikov) ne presega 75.

Po smrti upravičenca pripada dodatna denarna pomoč družinskim članom, če izpolnjujejo pogoje iz prvega odstavka 13. člena tega zakona in posebne pogoje za družinsko pokojnino po predpisih o pokojninskem zavarovanju.

15. člen

Zdravstveno varstvo pripada upravičencu in njegovim družinskim članom na enak način in v enakem obsegu, kot to določa zakon o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb (Uradni list SRS, št. 5-34/63).

16. člen

Upravičenec po tem zakonu ima enako pravico do rehabilitacije, kot jih imajo delovni invalidi po predpisih o invalidskem zavarovanju.

17. člen

Upravičencu, ki je na rehabilitaciji v zavodu ter ima tam nastanitev in hrano, se zmanjša osnovna denarna pomoč in sicer: če nima družinskih članov, ki jih preživlja, za 40 %; če ima enega družinskega člana, ki ga preživlja, za 20 %; če ima dva družinska člana, ki ju preživlja, za 10 %. Če pa ima tri ali več družinskih članov, ki jih preživlja, se osnovna denarna pomoč ne zmanjša.

Za čas rehabilitacije v zavodu, v katerem ima nastanitev in hrano, upravičencu ne pripada dodatek za postrežbo in tujo pomoč.

18. člen

Ortopedski in tehnični pripomočki pripadajo upravičencu po pravilniku, ki ga izda republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo.

19. člen

Pravico do otroškega dodatka ima upravičenec pod pogoji, določenimi v zakonu o skupnostih otroškega varstva in o financiranju nekaterih oblik otroškega varstva v SR Sloveniji.

Pri odločanju o pravici do otroškega dodatka se denarni prejemki po tem zakonu ne upoštevajo pri ugotavljanju gmotnega stanja gospodinjstva.

20. člen

Osnovna denarna pomoč, dodatek za postrežbo in tujo pomoč ter dodatna denarna pomoč, se morajo v začetku vsakega koledarskega leta uskladiti z odstotkom povečanja poprečnih življenjskih stroškov v republiki, če so se ti stroški od zadnje določitve oziroma valorizacije povečali najmanj za 3 %.

Življenjski stroški, s katerimi se usklajujejo prejemki, se ugotavljajo na podlagi poprečnih cen za skupine predmetov in storitev osebne potrošnje, všteti tudi najemnine, na podlagi uradne statistike osebne potrošnje.

Povečanje prejemkov po tem zakonu ugotovi Izvršni svet Skupščine SR Slovenije.

III. POSTOPEK ZA UVELJAVLJANJE PRAVIC

21. člen

O pravicah po tem zakonu odloča na zahtevo upravičenca na prvi stopnji center za socialno delo oziroma v občini, kjer centra za socialno delo ni, za socialno varstvo pristojni upravni organ občine, v kateri ima upravičenec stalno prebivališče, na drugi stopnji pa republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo.

22. člen

Vsako odločbo prve stopnje, s katero se priznava ali določa kakšna pravica po tem zakonu, je treba predložiti v revizijo.

V reviziji se lahko preizkuša tudi pravilnosti izvidov, ugotovitev in mnenj, ki jih dajejo invalidske komisije prve stopnje. V tem primeru mora organ druge stopnje pred odločitvijo o razveljavitvi odločbe prve stopnje zahtevati ugotovitev in mnenje invalidske komisije druge stopnje.

23. člen

Revizijo opravlja republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo po uradni dolžnosti.

24. člen

Revizija ne odloži izvršitve odločbe. Če je zoper prvostopno odločbo vložena pritožba, se odloča o reviziji in pritožbi z isto odločbo.

25. člen

V reviziji lahko republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo izreče, da se z odločbo prve stopnje strinja, lahko pa jo spremeni ali odpravi oziroma razveljavi. Če je bila v reviziji prvostopna odločba odpravljena ali razveljavljena, izda organ prve stopnje novo odločbo.

Novo odločbo prve stopnje je treba predložiti v revizijo.

26. člen

Če revizija odločbe, ki je postala dokončna, ker zoper njo ni bila vložena pritožba, ni opravljena v treh mesecih od dneva, ko preteče rok za pritožbo, se šteje, da se republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo z odločbo strinja.

27. člen

Denarne prejemke po tem zakonu izplačuje za to določeni občinski upravni organ.

28. člen

Za vloge, uradna opravila in odločbe po tem zakonu se ne plača taksa.

29. člen

V postopku za uveljavljanje pravice do rehabilitacije

se uporabljajo določbe, ki veljajo v postopku za uveljavljanje invalidskih pravic po predpisih o invalidskem zavarovanju.

Za dajanje izvida, ocene in mnenja v postopku za ugotavljanje telesne okvare, potrebe po postrežbi in tuji pomoči in potrebe po rehabilitaciji ter po ortopedskih in tehničnih pripomočkih so pristojne invalidske komisije po predpisih o invalidskem zavarovanju.

30. člen

Center za socialno delo oziroma v občini, kjer centra za socialno delo ni, občinski upravni organ, pristojen za socialno varstvo, vodi evidenco o upravičencih in o družinskih članih, ki so jim priznane pravice po tem zakonu.

Vsebino evidence in evidenčna sredstva ter roke in način pošiljanja poročil predpiše republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo.

IV. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

31. člen

Upravičencem, ki vložijo zahteve za priznanje pravic po tem zakonu v letu 1968, pripadajo te pravice ne glede na določbo prvega odstavka 9. člena tega zakona od 1. januarja 1969.

32. člen

S 1. januarjem 1969 se prenehajo uporabljati določbe zakona o družbeni denarni pomoči žrtvam fašističnega nasilja in njihovim družinam (Uradni list SRS, št. 11-109/65) za tiste žrtve fašističnega nasilja, ki imajo 100-odstotno telesno okvaro.

Družinski člani žrtev fašističnega nasilja s 100-odstotno telesno okvaro, umrlih do dneva uveljavitve tega zakona, obdržijo pravico do pomoči po dosedanjih predpisih.

33. člen

Osebe, ki že imajo 100-odstotno telesno okvaro, lahko vložijo zahtevo za priznanje pravic po tem zakonu do 31. decembra 1970.

34. člen

Izvršilni predpisi po tem zakonu morajo biti izdani najkasneje do 31. decembra 1968.

35. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v "Uradnem listu SRS".

- - - -

Na podlagi 18. člena zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov (Uradni list SRS, št. 37-267/68) izdaja republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo

P R A V I L N I K

o ortopedskih in tehničnih pripomočkih, ki pripadajo žrtvam fašističnega nasilja, civilnim žrtvam vojne in žrtvam vojnega materiala, ki imajo 100-odstotno telesno okvaro

1. člen

Ta pravilnik določa ortopedske in tehnične pripomočke, ki pripadajo upravičencu s 100-odstotno telesno okvaro, ki je nastala v okoliščinah iz 2. člena zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov (Uradni list SRS, št. 37-267/68).

2. člen

Upravičenec ima pravico do tistih ortopedskih in tehničnih pripomočkov, ki jih dobijo zavarovane osebe glede na vrsto in značaj telesne okvare po predpisih o indikacijah, o standardih za material in o trajnostni dobi.

3. člen

Za dajanje izvida, ocene in mnenja v postopku za ugotavljanje potrebe po ortopedskih in tehničnih pripomočkih so pristojne invalidske komisije iz drugega odstavka 29. člena zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov.

Obnavljanje ortopedskih in tehničnih pripomočkov po preteku predpisane trajnostne dobe predpisuje praviloma zdravnik ustrezne specialnosti, razen pripomočkov, ki jih po veljavnih predpisih o indikacijah, o standardih za material in o trajnostni dobi lahko predpiše zavarovanim osebam tudi splošni zdravnik.

4. člen

K stroškom nabave oziroma izdelave ortopedskih in tehničnih pripomočkov prispevajo upravičenci enake zneske, kot jih določi za zavarovane osebe skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev SR Slovenije oziroma skupščina tiste komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev, na katere območju ima upravičenec stalno prebivališče.

5. člen

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v "Uradnem listu SRS", uporablja pa se od 1. januarja 1969.

Št. 55-8/68

Ljubljana, 27. decembra 1968.

REPUBLIŠKI SEKRETAR
za zdravstvo in socialno
varstvo:

Majda Gaspari

IZVAJANJE ZAKONA

o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov

V uradnem listu SRS št. 37/68 z dne 28/11-1968 je bil objavljen zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov, ki se uporablja od 1. januarja 1969 dalje.

V zvezi s tem zakonom opozarjamo na nekaj najpomembnejših določb ter dajemo nekaj nasvetov in pojasnil:

Pravice po tem zakonu pridobijo osebe, ki imajo loodstotno telesno okvaro, in sicer:

- žrtev fašističnega nasilja, ki je utrpela okvaro organizma zaradi rane, poškodbe ali bolezni kot posledice sovražnega dejanja okupatorja ali njegovih pomagačev,
- civilna žrtev vojne, nevojaška oseba, ki je med vojno zaradi vojnih dogodkov utrpela okvaro organizma zaradi rane ali poškodbe,
- žrtev vojnega materiala, nevojaška oseba, ki je utrpela okvaro organizma zaradi rane ali poškodbe, povzročene po zapuščenem vojaškem materialu (2.člen cit.zakona).

Oseba, ki je dobila okvaro kot udeleženec oboroženih ali drugih formacij ali pri dajanju pomoči sovražnim organizacijam, nima pravic po tem zakonu.

O pravicah po tem zakonu odloča na zahtevo upravičenca na prvi stopnji center za socialno delo oziroma v občini, kjer centra za socialno delo ni, za socialno varstvo pristojni upravni organ občine, v kateri ima upravičenec stalno prebivališče, na drugi stopnji pa Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo (21.člen cit.zakona).

Vsako odločbo prve stopnje, s katero se priznava ali določa kakšna pravica po tem zakonu, je treba predložiti v revizijo (22. člen cit. zakona).

Zahteve za priznanje pravic po tem zakonu naj vsebujejo vse podatke in dokaze, ki jih zakon postavlja kot pogoj za priznanje pravic. Iz vloge morajo biti razvidni osebni podatki prosilca, podatki o njegovi družinski skupnosti, o premoženjskih in pridobitnih razmerah. Tudi je navesti izvor 100-odstotne telesne okvare z dokazili, s katerimi prosilec že razpolaga in podatke o tem, ali upravičenec že prejema oziroma so mu priznane pravice zaradi telesne okvare po kakšnem drugem zakonskem predpisu. Končno naj se navedejo tudi potrebe po ortopedskih in tehničnih pripomočkih.

Da bi preprečili ev. zlorabe določb zakona - zlasti glede izvora telesne okvare in okoliščin, v katerih so nastale, je potrebno v upravnem postopku z vso skrbnostjo in odgovornostjo ugotoviti, ali ima prosilec res status žrtve po zakonu in da je prav iz tega izvora nastala 100-odstotna telesna okvara. V ugotovitvenem postopku pridejo v poštev vsa dokazna sredstva, ki jih predvideva zakon o splošnem upravnem postopku, tedaj tudi priče. Glede izvora poškodbe pa so važni tudi podatki organizacij vojaških vojnih invalidov in borcev NOV, zato naj se naprosijo tudi njihovi podatki oziroma mnenje v konkretni zadevi.

Ortopedski in tehnični pripomočki naj se priznavajo na podlagi pravilnika, ki ga je izdal republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo.

Vsako odločbo, če tudi ni vložena pritožba, je predložiti z vsemi spisi v revizijo Republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo.

Finančna sredstva, ki so potrebna za uživanje pravic po tem zakonu zagotavlja SR Slovenija (10. člen cit. zakona) in so potrebna sredstva za leto 1969 že zagotovljena v republiškem proračunu.

Predlagamo, da pristojni organi občinskih skupščin

oz. centri za socialno delo koncem vsakega meseca predložijo dokumentirani zahtevek (pravnomočna odločba, računi itd.) za refundacijo izdanih sredstev Republiškemu sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo.

Center za socialno delo oziroma v občini, kjer centra za socialno delo ni, občinski upravni organ, pristojen za socialno varstvo, vodi evidenco o upravičencih in o družinskih članih, ki so jim priznane pravice po tem zakonu.

Glede vsebine evidence, evidenčnih sredstev, rokov in načina pošiljanja poročil je izdano posebno navodilo.

REPUBLIŠKI SEKRETAR
za zdravstvo in socialno varstvo
Majda Gaspari

IZVAJANJE 29. ČLENA ZAKONA

o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov (Ur.l.SRS, št. 37/68)

Citirani zakon določa v 29. členu, da v postopku za uveljavljanje pravice do rehabilitacije se uporabljajo določbe, ki veljajo v postopku za uveljavljanje invalidskih pravic po predpisih o invalidskem zavarovanju.

Za dajanje izvida, ocene in mnenja v postopku za ugotavljanje telesne okvare, potrebe po postrežbi in tuji pomoči in potrebe po rehabilitaciji ter potrebe po ortopedskih in tehničnih pripomočkih so pristojne invalidske komisije po predpisih o invalidskem zavarovanju.

V zvezi z izvajanjem te zakonske določbe se je pokazala potreba, da se postopek pojasni in poenoti, tako glede dela invalidske komisije pri komunalnih zavodih za socialno zavarovanje kot glede opravil organa v ob-

čini, ki je pristojen za odločanje na zahtevo upravičenca. Po skupnem posvetovanju in v sporazumu z republiškim zavodom za socialno zavarovanje, zlasti tudi z invalidsko komisijo druge stopnje pri tem zavodu, dajemo sledeča pojasnila oz. stališča:

Invalidske komisije prve stopnje so ustanovljene in poslujejo pri sledečih komunalnih zavodih za socialno zavarovanje:

1. Celje za območje občin: Brežice, Celje, Krško, Laško, Mozirje, Sevnica, Slov. Konjice, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Velenje, Žalec
2. Nova Gorica za območje občin: Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica, Sežana, Tolmin
3. Koper za območje občin: Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Piran, Postojna
4. Kranj za območje občin: Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka, Tržič
5. Ljubljana za območje občin: Cerknica, Domžale, Grosuplje, Hrastnik, Kamnik, Kočevje, Litija, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Center, Ljubljana-Mostepolje, Ljubljana-Siška, Ljubljana-Vič-Rudnik, Logatec, Ribnica, Trbovlje, Vrhnika, Zagorje
6. Maribor za območje občine: Dravograd, Gornja Radgona, Lenart, Lendava, Ljutomer, Maribor, Murska Sobota, Ormož, Ptuj, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slov. Bistrica, Slovenj Gradec
7. Novo mesto za območje občin: Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Trebnje

Pri Republiškem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani posluje drugostopna invalidska komisija.

Prvostopne komisije so sestavljene iz 3 članov, od katerih sta 2 zdravnika, tretji član pa je vsakokratni referent v teh zadevah pri centru za socialno delo

oz. v občini, kjer centra za socialno delo ni, referent za socialno varstvo pristojnega organa občine. Komisija lahko dela le v popolni sestavi, zato je udeležba pristojnega referenta iz občine na sejah obvezna, ker sicer komisija ni sklepčna.

Sam postopek v zvezi s poslovanjem zdravnikov in invalidskih komisij naj bi potekal sledeče:

V rednem upravnem postopku je zbrati podatke o prosilcu, njegovem družinskem in premoženjskem stanju, zaposlitvi, nadalje je izvesti vse dokaze o svojstvu žrtve po zakonu, zbrati razpoložljivo medicinsko dokumentacijo. Nato pa je napotiti prosilca s posebnim obrazcem ŽV 1 v pristojni Zdravstveni dom k zdravniku zaradi mnenja o telesni okvari, potrebi pomoči in tuje pomoči, o rehabilitaciji, o ortopedskem in tehničnem pripomočku. V obrazec ŽV 1 izpolni upravni organ le osebne podatke prosilca pod zaporedno številko 1, ostale podatke pa izpolni zdravnik v zdravstvenem domu.

Šele nato je zadevo predložiti pristojni invalidski komisiji prve stopnje pri komunalnem zavodu za socialno zavarovanje zaradi izvida in mnenja po 29. členu citiranega zakona. Za invalidske komisije je prav tako pripravljen poseben obrazec ŽV 2, kateri obrazec smo v potrebnem številu dostavili neposredno tem komisijam.

Obenem s predložitvijo spisa prvostopni komisiji, naj se pošlje tudi kratko poročilo, iz katerega naj bodo razvidni:

1. osebni podatki upravičenca, to je osebe, ki je vložila zahtevek,
2. ugotovitve glede svojstva žrtve po tem zakonu, zlasti tudi glede potrebe po mnenju invalidske komisije glede tega,
3. zahteva glede izvida, ocene in mnenja po komisiji (kaj prosilec želi):

- ugotavljanje telesne okvare
- potreba po postrežbi in tuji pomoči,
- potreba po rehabilitaciji,
- potreba po ortopedskih in tehničnih pripomočkih.

Republiški zavod za socialno zavarovanje - drugostopna invalidska komisija - bo imela poseben posvet s predsedniki prvostopenjskih invalidskih komisij in bo za delo komisij izdal posebno navodilo.

Stroški za delo komisije - za zdravnika - in še posebej potni stroški in dnevnice za člane komisije, tudi za referenta prvostopenega upravnega organa, kakor tudi za upravičence - žrtve - se bodo poravnali iz sredstev republiškega proračuna in naj se prav tako zahtevajo mesečno od tuk. sekretariata zaradi refundacije.

Končno še pripominjamo, da bo tuk. sekretariat sklenil z Republiškim zavodom za socialno zavarovanje enotno pogodbo glede stroškov za delo I. in II. stopne invalidske komisije.

NAMESTNIK
REPUBLICKEGA SEKRETARJA
Nada Majcen

PROBLEMATIKA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA za določene skupine oseb

V zvezi z izvajanjem zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb (Ur.l. SRS, št. 5-34/63) so se v praksi pokazale nekatere nejasnosti oziroma neskladnosti, tudi so znatno narasli stroški zdravstvenega varstva za te osebe, zato so nekateri komunalni zavodi socialnega zavarovanja začeli pregledovati prijave v zavarovanje pri občinskih skupščinah. Republiški zavod za socialno zavarovanje je 28/8-1968 zbral nekaj problematike in

pod št. 190-234/68-4/3 sporočil svoja stališča komunalnim zavodom za socialno zavarovanje.

Na podlagi posvetovanj s predstavniki republiškega zavoda za socialno zavarovanje ter republiškega posvetovanja s predstavniki služb socialnega varstva občinskih skupščin so se oblikovala nekatera stališča, ki vam jih sporočamo obenem z nekaterimi pojasnili oziroma priporočili.

Na podlagi določbe 2. točke 1. člena cit. zakona se prizna zdravstveno zavarovanje po tem zakonu osebam, ki prejemajo od občinskih skupščin stalno družbeno denarno pomoč (socialno podpora) in njihovim družinskim članom, če niso zdravstveno zavarovani že po kakšnem drugem predpisu.

Odrasle osebe, ki jim je dodeljena stalna pomoč, se tedaj zavarujejo:

- če jim je dodeljena stalna družbena pomoč zaradi trajne nezmožnosti za delo; odlok občinske skupščine odloča, kdaj je potrebna zdravniška ugotovitev nesposobnosti za delo oziroma kdaj se dodeli stalna družbena denarna pomoč na podlagi dosežene starostne dobe. O nesposobnosti za delo da mnenje določeni zdravnik splošne prakse, dokumentacija vsakega takšnega primera pa naj obsega vse zdravniške ugotovitve in izvide;
- če jim je dodeljena stalna pomoč, ki se izplačuje za oskrbo v tuji družini, v zavodu za ostarele ali v posebnem socialnem zavodu;
- če je zaradi nezaposlenosti dodeljena stalna pomoč materi z več otroki.

Otroci, ki jim je dodeljena stalna pomoč, se zavarujejo:

- če so z odločbo občinske skupščine oddani v oskrbo drugi osebi - rejništvo;
- če so z odločbo občinske skupščine oddani v katero-

koli zavodsko varstvo v času obveznega osnovnega šolanja, v zavode za usposabljanje pa dokler traja tako usposabljanje;

- če so z odločbo občinske skupščine oddani v zavode za otroke, motene v duševnem razvoju.

Ne morejo se prijaviti v zavarovanje osebe:

- uživalci začasnih pomoči;

- osebe, ki se jim prizna pomoč, ko so že v zdravstvenem zavodu, t.j. pri katerih je zavarovani primer po temeljnem zakonu o zdravstvenem zavarovanju (potreba po zdravljenju) že nastala;

- osebe, ki jim je priznana pomoč za čas nosečnosti ali porodnega varstva;

- nezaposlene osebe, razen spredaj navedenih primerov;

- kmetje, ki prejemajo preživnino, ker je bila njihova zemlja vzeta v družbeno last. V takih primerih njihovo zdravstveno zavarovanje lahko uredi občinska skupščina po 6. členu zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetov (Ur.l. SRS, št. 43/67);

- osebe, za katere se plačuje prehrana v družbenih obratih, razen, če se jim dodeli stalna družbena pomoč, ki se zaradi posebnih okoliščin (bolezen, alkoholizem) ne izplačuje njim na roke;

- obsojene osebe, odpuščene s prestajanja prostostne kazni, ki dobivajo pomoč do zaposlitve, razen, če jim je potrebno po že navedenih kriterijih dodeliti stalno družbeno pomoč;

- starši, katerih otroci so oddani v rejništvo ali v zavodsko varstvo.

Obveznost zavarovanja nastane z dnem pričetka izplačevanja stalne družbene denarne pomoči in traja vse dotlej, dokler se pomoč izplačuje. Kolikor se v primeru priznanjačasne pomoči pokaže, da je potrebno priznati stalno pomoč, je v vsakem primeru izdati novo odločbo z ustrezno obrazložitvijo.

Vsak primer je prijaviti v zavarovanje takoj po izdani

odločbi, s katero se prizna dru.bena denarna pomoč in je odpravek odločbe obvezno priložiti prijavi.

Pred prijavo v zavarovanje je v vsakem posameznem primeru raziskati, ali ni upravičenec (podpiranec) že zavarovan po kakem drugem zakonskem predpisu in je to ugotovitev navesti v obrazložitvi odločbe o priznanju stalne družbene denarne pomoči.

Zdravstvene knjižice oseb, ki prejemaajo stalno družbeno pomoč, naj se potrjujejo v bodoče vsake tri mesece.

Pristojnim organom občinskih skupščin oziroma centrom za socialno delo se priporoča, da pregledajo vse dosedanje primere in postopajo v skladu s sprejetimi stališči.

NAMESTNIK
REPUBLIŠKEGA SEKREPARJA
Nada Majcen

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

Plačevanje oskrbnine v zavodu po spremembi mladoletnikovega stalnega prebivališča

---

Mladoletnik je bil s sklepom sodišča oddan v vzgojno popoljševalni dom. Oskrbnino v domu je plačevala občina A. V času bivanja mladoletnika v zavodu so se njegovi starši preselili v občino B, nakar je občina A izdala odločbo o ustavitvi plačevanja oskrbnine v zavodu in odstopila mladoletnikov skrbstveni spis občini B.

Postopek občine A ni v skladu z zakonom.

Zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list SRS, št. 5/66) določa v 7. členu: "Stroške izvrševanja vzgojnih ukrepov ..... plača občina, na katere območju ima mladoletnik ob času izdaje sodne odločbe stalno prebivališče". S spremembo stalnega prebivališča mladoletnika, se torej ne prenese obveznost plačevanja stroškov oskrbe v zavodu na drugo občino. Oskrbnino mora še naprej plačevati tista občina, na območju katere je imel mladoletnik stalno prebivališče ob času izdaje sodne odločbe o izreku vzgojnega ukrepa. Odločba občine A nima zakonite podlage in se občina z njeno izdajo ne more razbremeniti obveznosti, ki izhajajo iz samega zakona. Občina A je še naprej zavezanec plačila stroškov oskrbe mladoletnika v vzgojno popoljševalnem domu.

Franci BRINC

Priznanje nezakonskega očetovstva

Višja šola za socialne delavce v Ljubljani je izdala skripto PRIZNANJE NEZAKONKEGA OČETOVSTVA, v kateri avtorja Teodor STOJŠIN in Franc BRINC obravnavata status nezakonskih otrok in postopek za priznanje očetovstva.

Knjiga je razdeljena na uvod in dve poglavji.

V uvodu je podan v strnjeni obliki pravni položaj nezakonskih otrok v različnih evropskih državah ter statistični prikaz nezakonskih rojstev v Jugoslaviji in nekaterih drugih državah. Podatki za Jugoslavijo in republike zajemajo obdobje od leta 1952 do 1965.

V prvem poglavju je opisan položaj izven zakona rojenih otrok po našem pravu. V tem poglavju je na kratko opisano ugotavljanje materinstva in ugotavljanje zakonskega očetovstva, osrednji del poglavja pa je posvečen ugotavljanju nezakonskega očetovstva. V tem poglavju avtorja vključujeta v teoretično obravnavo tudi sodno prakso.

V drugem poglavju je opisan postopek za priznanje očetovstva pri skrbstvenem organu. Najprej so opisane naloge zdravstvene in matične službe v zvezi z rojstvom otrok, še posebno nezakonskih otrok. Sledi opis in razlaga postopka pri skrbstvenem organu z otrokovo materjo (uvedba postopka po zakonu o upravnem postopku, vabilo, razgovor z materjo, vloge po zakonu o upravnem postopku, praksa skrbstvenih organov, predlog za bodoče delo, pismena vloga matere in povzetek razgovora). V nadaljevanju avtorja obravnavata postopek z očetom in sestavo javne listine o priznanju očetovstva (vabilo, priprava za razgovor z očetom, razgovor, zapisnik po zakonu o upravnem postopku, udeleženci v postopku, zapisnik o priznanju očetovstva, soglasje matere k priznanju očetovstva, zapisnik z osebo, ki očetovstva ne prizna in pravna pomoč).

V zadnji točki tega poglavja pa je opisan institut izvensodne poravnave glede preživljanja izven zakona rojenih otrok.

Skripta bo koristno služila vsem, ki se pri svojem delu

srečujejo s problematiko nezakonskih otrok, še posebno pa študentom Višje šole za socialne delavce in socialnim delavcem, ki delajo pri skrbstvenih organih. Cilj avtorjev je tudi, da se poenotijo različni postopki, ki jih skrbstveni organi sedaj uporabljajo pri delu z nezakonskimi otroki.

Skripto je mogoče naročiti pri Višji šoli za socialne delavce v Ljubljani, Šaranovičeva 5 po ceni 6 din za izvod.

SOCIALNI DELAVCI, KI SO DIPLOMIRALI NA VIŠJI ŠOLI ZA
SOCIALNE DELAVCE V LETU 1968

Priimek in ime diplomanta	Datum di- plomiranja	Naslov diplomskega dela
377. PLAVEC Nežka	13. 1.	Rezultati šolanja invalidnih otrok zavarovancev na območju KZSZ Novo mesto
378. BARBETTI-HOFER Nevenka	26. 1.	Vzroki bolezenskih izostankov v ekon. enoti "Dodelava" v delovni organizaciji "Polzelatovarna nogavic" - Polzela
379. NABERNIK Karel	2. 2.	Mladoletni storilci kaznivih dejanj, ki jim je bil izrečen vzgojni ukrep pri Obč. sodišču v Mariboru v letu 1966
380. GODLER Zofka	5. 2.	Analiza vpliva socialnih faktorjev na nesreče pri delu v valjarnah Železarne Jesenice v letu 1966
381. MRAK Tone	10. 2.	Metode in viri kadrovanja SGP "Slovenijaceste" 1961-1966
382. REMŠKAR-JAKIČ Ana-Marija	16. 2.	Specifičnosti bazenskega centra za rehabilitacijo invalidov "Inde" v Kopru
383. ČENGIĆ Majda	19. 2.	Vzgojna zanemarjenost otrok in mladoletnikov v naselju Hrosnica
384. LUBEJ Nadja	24. 2.	Življenske razmere ter učni uspeh otrok mater samohranilk na osnovni šoli Zvonka Runka v šol. letu 1966/67
385. ZVER Marta	28. 2.	Prestopništvo otrok in mladoletnikov v občini Lendava v letu 1966 in 1967

386. SELAN Anica 26. 3. Rezultati poklicne rehabilitacije otrok zavarovancev na območju KZSZ v Ljubljani
387. RIMELC Jožica 28. 3. Vpliv socialnega statusa na poklicne odločitve, oz. na nadaljne šolanje učencev osmih razredov osnovne šole "Prežihov Voranc" v šol. letu 1965/66 in 1966/67
388. BIRSA Cvetka 27. 3. Kakšna je bila skrb za delovnega človeka
389. VOGRIN Anica 26. 3. Skrbništvo za osebe, ki jim je odvzeta opravilna sposobnost v občini Murska Sobota
390. TRAMPUŽ Katjuša 29. 3. Primerjava uspešnosti dela med osnovnima šolama Stane Žagar in Trboje glede na življenjske pogoje
391. GOSTINČAR Franc 1. 4. Razmere v rejniških družinah na območju občine Domžale
392. CIRAR-MAHKOVEC Silva 2. 4. Varstvo otrok zaposlenih staršev v tovarni pol prevožnikov Trbovlje
393. GRIZOLD Silva 10. 4. Hospitalizacija starostnikov in problemi te kategorije bolnikov v Splošni bolnici Maribor
394. JEVNIKAR Alenka 16. 4. Dodeljevanje družbene denarne pomoči osebam, ki niso sposobne opravljati pridobitnega dela v občini Ljubljana-Bežigrad v letu 1965-1966
395. ŠOLINC Karolina 22. 4. Domsko varstvo ostarelih oseb

396. EISELT Marjeta 24.4. Domače okolje nediscipliniranih učencev višjih razredov Osnovne šole "Mirana Jarca" v primerjavi z domačim okoljem discipliniranih učencev
397. MELE - KEBE Slava 24.4. Analitični prikaz kategorizacije duševno nerazvitih otrok v občini Ljubljana-Center
398. KOSTANJŠEK Mihaela 26.4. Analiza absentizma zaradi bolezni delavcev Transportnega podjetja Maribor v letu 1966 in I. pol. 1967.
399. DEVETAK Irena 26.4. Zaposlitev oskrbovancev Doma upokojencev na Taboru v Ljubljani
400. LOHKAR Andreja 21.5. Prikaz mladoletnega prestopništva na območju občine Grosuplje v l. 1962 - 1967
401. BENKO Eva 22.5. Socialna struktura mladoletnih prestopnikov po zaključnih poročilih PMD Jarše
402. GRADIŠAR-GARTNER Marija 22.5. Vpliv nekaterih socialnih činiteljev na učni uspeh otrok od prvega do četrtega razreda na osnovni šoli dr. Jožeta Potrča v Ljubljani v šol. letu 1965/66
403. PRIMOŽIČ Mira 25.5. Poklicne namere in vključitve učencev na škofjeloškem področju v l. 1962-1967
404. PAVŠIČ-PEKAROVIČ Božena 30.5. Socialna analiza prve skupine mladostnikov v Vzgojnem zavodu v Gor. Logatcu

405. KUŠAR Valerija 13.6. Vplivi nekaterih socialnih faktorjev na uspešnost pri delu in izostajanju z dela delavk zaposlenih v papirni dvorani Papirnice Vevče
406. PELJHAN Ivana 18.6. Analiza potreb po razširitvi VVO po uvedbi novega delovnega časa na osnovni šoli "Danice Kumar" v letu 1968
407. MIKULČIČ Jože 18.6. Stanovanjska problematika v papirnici Vevče
408. MARKIČ Valentina 20.6. Odnos staršev do otrok v reji iz občine Ljubljana-Center
409. RODIČ Zvonka 21.6. Varstvo žena pri delu v Kartonažni tovarni v Ljubljani
410. KRAŠOVEC Marija 21.6. Analiza socialnega stanja uživalcev družbenih pomoči na območju KU Vodice-Šiška
411. URH-MUNIH Marjana 25.6. Kriminogeni pomen alkoholizma
412. ČETINA Marija 26.6. Življenski pogoji mater samohranilk in njihovih otrok v Polzeli - tovarni nogavic
413. JAVORNIK-PISNIK Marija 21.6. Razvoj invalidskega zavarovanja v novi Jugoslaviji
414. POGAČAR-HABJAN Štefka 25.6. Vpliv okolja na enurezo pri otrocih
415. ZUPET Metka 26.6. Invalidske pokojnine samostojnih obrtnikov na območju KZSZ Ljubljana
416. FRANCE Nada 28.6. Mladoletno prestopništvo na območju občine Piran

417. PROSENC Iva 29.6. Stanovanjska politika v splošnih
aktivih industrijskih delovnih orga-
nizacij v občini Ljubljana-Center
418. NARALOČNIK- 12.7. Življenski pogoji učencev vozačev
RAKOVIČ Milica na učiteljišču in gimnaziji peda-
goške smeri v Ljubljani
419. SAKSIDA 11.7. Socialna stran profesionalnega
Petriča travmatizma v prometu z odpadnimi
surovinami
420. KOŠIR Aljeta 11.7. Analiza otroškega varstva pred-
šolskih otrok na območju Krajev-
ne skupnosti Trnovo-Ljubljana
421. BRESKVAR 17.7. Analiza življenskih razmer učen-
Aleša cev, ki so v šol. letu 1966/67 obi-
skovali 6. in 7. razred osn. šole
dr. J. Potrča in nekateri problemi
varstva
422. OMAHEN Sonja 19.7. Analiza nosilcev partizanskega
423. ŠUŠTERŠIČ znaka 1941 v Sloveniji
Anica
424. HABJANIČ- 27.8. Analiza karakterističnih oblik
RUBIN Silva preživljanja prostega časa
slovenskih delavcev in vajencev
425. GOLOB Ferdo 2.9. Življenske razmere otrok alko-
holikov evidentiranih na Osnov-
ni šoli "Miran Jarc" v šol. letu
1966/67
426. LEŠNIK Marija 10.9. Pomoč otrokom motenim v dušev-
nem in telesnem razvoju v
občini Velenje
427. OSTERMAN 11.9. Razveljavljanje učnih pogodb v
Milan občini Ptuj v letih 1962-1965
428. NAVODNIK- 17.9. Varstvo starih občanov v občini
POBERŽNIK Marija Dravograd

429. MURKO Jože 23. 9. Gospodarska reforma in fluktuacija proizvodnih kovinskih delavcev v podjetju "Metalna"
430. DEMŠAR Ernest 24. 9. Življenski pogoji mater samohranilk zaposlenih v bolnišnici za duševne in živčne bolezni Ljubljana-Polje
431. CERKVENIČ-ORBANIČ Alenka 26. 9. Ekonomski pogoji zakoncev, ki so prvič sklenili zakonsko zvezo v letu 1962 pri matičnem uradu v Mariboru in niso bili stari več kot 30 let
432. CERKVENIČ-PRELOG Metka 26. 9. Stanovanjski pogoji zakoncev starih do 30 let, ki so prvič sklenili zakonsko zvezo leta 1962 pri matičnem uradu Maribor
433. GNUS-ADAM Jerica 26. 9. Otrok v družini zakoncev do 30 leta, ki so prvič sklenili zakonsko zvezo pri matičnem uradu v Mariboru leta 1962
434. KREHU Olga 26. 9. Medsebojni odnosi v družinah zakoncev, ki so prvič sklenili zakonsko zvezo pri matičnem uradu v Mariboru leta 1962 in ob sklenitvi zakona niso prekoračili 30 let starosti ter vpliv ožjega in širšega okolja na te odnose
435. VILČNIK Martin 1. 10. Življenske razmere borcev, ki prejema priznavalnino in drugih članov ZB, ki prejema stalno družbeno denarno pomoč v občini Ljubljana-Center
436. GROSEK Ida 4. 10. Vplivi življenskih pogojev na učni uspeh na višji stopnji Osnovne šole v Poljčanah
437. TOMI Marko 19. 10. Zdravstveno zavarovanje tujcev v Jugoslaviji

438. PINTARIČ 22.10. Vpliv življenskih razmer na slab učni uspeh otrok višjih razredov Osn. šole dr. Vita Kraigherja v Ljubljani-Bežigrad v šol.l.1967/68
Silva
439. SELJAK - 23.10. Zdravje in mobilnost starejših ljudi v komuni Kranj
FUČKA Dragica
440. PUHAR Olga 23.10. Ekonomsko stanje in zaposlenost starejših ljudi v komuni Kranj
441. KOGOVSĚEK - 23.10. Socialno okolje, v katerem živi vijo starejši ljudje v komuni Kranj
BAN Brancka
442. SVETINA- 31.10. Kako vplivajo življenske razmere na učni uspeh učencev v višjih razredih Osn. šole na Bledu v I. pol. šol. leta 1967/68
KNEŽEVIČ Olga
443. JERŠAN Andrej 6.11. Vajenci pri podjetju "Gradis", življenski pogoji in organizacija prostega časa
444. ŠOMEN Anica 13.11. Preživljanje letnih počitnic šolarjev, ki jih obravnava socialna služba na Osnovni šoli "Mirana Jarca" v l. 1967/68
445. ROZMAN Ervin 26.11. Življenski cilji in okolje mladine
446. BEDENK Vanda 2.12. Vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa v občini Ljubljana-Bežigrad
447. KOROŠEC 9.12. Problemi otroškega varstva v železarni Ravne ob prehodu na nov delovni čas
Frančiška
448. KREBS Edvard 11.12. Problemi in rezultati poklicne rehabilitacije otrok zavarovancev (v Domu za usposabljanje invalidne mladine Kamnik in Centru za varstvo in rehab. slepih Stara Loka)

449. ROT Branko 13.12. Vozači osnovne šole Kobarid
450. POTRČ Lojzka 18.12. Izvajanje kategorizacije otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju v občini Novo mesto 1962-1967
451. HANČIČ Toni 19.12. Analiza vzrokov invalidnosti delovnih invalidov
452. VALENCIČ Jože 27.12. Mladinski klubi v občini Ljubljana-Šiška v maju 1968
453. CAPUDER Antonija 27.12. Kako delovne organizacije občine Ljubljana-Center izvajajo predpis o določitvi delovnih mest za invalide.

"VESTNIK SOCIALNEGA VARSTVA SRS"

- Izdaja Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo SRS, Ljubljana
- Dano v tisk januarja 1969 v 550 izvodih
- Urejuje uredniški odbor - odgovorni urednik dr. Viljem Lippai. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Župančičeva ul. 6/III, telefon 23-114.
- Vestnik izhaja v 6 izvodih na leto.

Narodnina za leto 1968 znaša 30 din.

Ta številka stane 10 din.

Prosimo, da naročnino nakažete na tekoči račun
501-3-217.

